

Kollision eller kommunikation?

En kvalitativ studie om lärares syn på
hantering och förebyggande av konflikter

Lärarytbildningen, ht 2008
Examensarbete, 15 hp
(Avancerad nivå)
Författare:
Anna Adamsson
Cecilia Svensson
Handledare: Susanne Gustavsson

Resumé

Arbetets art:	Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp, Högskolan i Skövde
Titel:	Kollision eller kommunikation? En kvalitativ studie om lärares syn på hanterande och förebyggande av konflikter
Sidantal:	37
Författare:	Anna Adamsson och Cecilia Svensson
Handledare:	Susanne Gustavsson
Datum:	Januari 2009
Nyckelord:	Konflikt, Konflikthantering, Social kompetens, Skola, Undervisning

En allmän uppfattning bland lärare i skolan är att mycket tid läggs på konflikthantering. Studien lyfter lärares uppfattningar kring konflikter och konflikthantering, då syftet är att studera konflikthanteringen i två klassrum. Syftet är även att se vilka uppfattningar lärare har kring förebyggandet av konflikter samt hanterandet av dessa. Studien bygger på observationer samt kvalitativa intervjuer där två lärare har intervjuats. Uppfattningen bland lärarna i studien är att en konfliktfri skola är till fördel för eleverna och undervisningen. Tolkningen är även att hanterandet av konflikter är ett måste i skolans vardag, samt att det tas tid från den planerade undervisningen till att hantera konflikter. Resultatet visar att det finns skilda uppfattningar om vilken nytta konflikthantering kan ha för elever. Tidigare dokumenterad forskning visar, i motsats till det resultat som framkommit i studien, att konflikthantering kan ge eleverna värdefulla verktyg för att klara av sociala problem som de ställs inför nu och i framtiden. Resultatet presenterar även att konflikter kan vara av olika karaktär där vissa konflikter blir konstruktiva och andra destruktiva. I resultatet lyfts även att det oftast är samma elever som hamnar i konflikt och att det finns en gemensam nämnare kring dem. I studien diskuteras resultatet. Här tas konflikthanteringsfrågan upp i klassrummet, varför det är relevant att lyfta konflikter i klassrummet samt att barn behöver trygghet för att kunna hantera konflikter. Slutligen diskuteras de valda metoderna för genomförandet av studien.

Abstract

Study:	Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp, University of Skövde
Title:	Clash or communication? A study of teacher's view of prevention and handling conflicts
Number of pages:	37
Author:	Anna Adamsson och Cecilia Svensson
Tutor:	Susanne Gustavsson
Date:	January 2009
Keywords:	Conflict, Conflict Handling, Social skills, School, Education

A general opinion among teachers in school is that a lot of time is spent on conflict handling. In the study, teachers opinions about conflict and conflict handling will be discussed though the purpose is to study conflict handling in two classrooms. The purpose is also to see what opinions teachers have when it comes to preventing and handling conflicts. The study is built on observations and qualitative interviews with two teachers. The opinion among teachers in this study is that a school without conflicts gives the pupils advantages and is something that the school teaching take benefits from. The interpretation is that the handling of conflicts in school is unavoidable and time is taken from planned education to conflict handling. The result of the study shows that different opinions of pupils benefits from conflict handling. Earlier documented research shows, unlike the result of the study, that conflict handling may give pupils valuable tools to handle social problems they may experience now and in the future. The results even presents conflicts of different type of character, some of them can be constructive and some destructive. Focus of the result in the study is also that the same pupils often end up in conflicts and that there are a common denominator among them. In the study the result is discussed. Subjects that are in focus are the lack of conflict handling in the classroom, why it is relevant to discuss conflicts in the classroom and also that children need a security to be able to handle conflicts. Finally, are the chosen methods of the study discussed.

Innehållsförteckning

KAPITEL 1

INLEDNING	1
SYFTE	3
FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
DEFINITION	3

KAPITEL 2

BAKGRUND	4
STYRDOKUMENT	4
<i>Lpo94</i>	4
<i>Kursplanen i Svenska</i>	5
<i>Barnkonventionen</i>	5
FÖRSLAG I FRAMTIDENS LÄRARUTBILDNING.....	5
LITTERATURGENOMGÅNG.....	6
<i>Konflikters olika karaktär</i>	6
<i>Konflikt - möjlighet eller hinder?</i>	8
<i>Att lära i ett socialt samspel</i>	9
<i>Förebyggande arbete</i>	10
<i>Hantering av konflikter</i>	11
<i>Svensk mentalitet - kultur och demokrati</i>	14
<i>Sammanfattning</i>	14

KAPITEL 3

METOD	16
METODVAL	16
URVAL	17
GENOMFÖRANDE	18
<i>Observationer</i>	18
<i>Intervjuer med lärare</i>	20
ANALYS	20
TROVÄRDIGHET	21
FORSKNINGSETIK	21
ARBETSFÖRDELNING.....	22

KAPITEL 4

RESULTAT	23
FÖREBYGGANDE ARBETE MOTVERKAR KONFLIKTER.....	23
HUR UPPSTÅR KONFLIKTER?	25
HUR BÖR KONFLIKTER HANTERAS ENLIGT LÄRARE?	25
<i>Konflikthantering utanför klassrummet</i>	26
<i>Konflikthantering i klassrummet</i>	26
KONFLIKT – EN KOLLISION ATT UNDVIKA ELLER MÖJLIGHET?	28

KAPITEL 5

DISKUSSION	29
-------------------------	-----------

RESULTATDISKUSSION	29
<i>Konflikthanteringens frånvaro i klassrummet</i>	29
<i>Varför det är relevant att lyfta konflikter i klassrummet</i>	30
<i>Trygga barn leker bäst</i>	31
METODDISKUSSION	33
SLUTORD.....	34
FORTSATT FORSKNING	34
REFERENSER.....	35
BILAGA 1 - INTERVJUFRÅGOR	
BILAGA 2 – BREV TILL FÖRÄLDRAR	
BILAGA 3 – OBSERVATIONSSCHEMA ELEVER	
BILAGA 4 – OBSERVATIONSSCHEMA LÄRARE	
BILAGA 5 – ELEVERS PLACERING I KLASSRUMMEN	

INLEDNING

Under vår verksamhetsförlagda del av utbildningen har vi sett hur det i skolan under raster uppstår konflikter vilka sedan reds ut under efterföljande lektion. Vi har då märkt att det försvinner tid från den planerade undervisningen. Vissa dagar får läraren hantera konflikter vid upprepade tillfällen. Ofta är det samma elever som är inblandade i samtalen kring konflikten och samma elever som sitter tysta och är passiva. Till en början såg vi detta som något negativt då mycket tid försvann från den planerade verksamheten. Men efter att ha resonerat kring problemet kom vi fram till att den tiden även kan leda till något positivt. Detta väckte en nyfikenhet på hur det ser ut i skolorna och hur lärare tänker kring denna fråga. Dagens barn tar för sig mer och i dagens samhälle är det positivt att de vågar säga vad de tycker och stå för det. I Lpo94 kan man läsa att; ”Skolan skall sträva efter att varje elev befäster en vana att självständigt formulera ståndpunkter grundade på såväl kunskaper som förnuftsmässiga och etiska överväganden” (s. 9) Skolan ska stimulera och träna elevers förmåga att argumentera för sina val och ställningstagande samt att kunna se dem ur skilda perspektiv.

Under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen har vi kommit i kontakt med olika lärare som hanterar konflikter på olika sätt. Några väljer att ta konflikten utanför klassrummet med inblandade elever, en del i klassrummet inför klassen och några efter lektionens slut. Området är intressant eftersom det kan ha betydelse i en lärares kompetens att kunna göra överväganden och prioritera i undervisning. Det är även intressant eftersom området känns relativt utforskat. Konflikter och konflikthantering har varit aktuellt under lärarutbildningens verksamhetsförlagda del, men vi upplever också en brist på fördjupad kunskap. Edman Ståhl (1999) menar att det är intressant att många lärarstuderande väljer att studera konflikthantering i sina examensarbeten. Med detta menar hon att studenterna upplever att de får med sig för lite kunskap kring området i utbildningen. I statens offentliga utredning (SOU 2008:109) *En hållbar lärarutbildning* påvisas att konflikthantering bör ha en större roll i den nya lärarutbildningen. Studien ger en möjlighet till att utforska mer kring området och erövra ny kunskap för att på så vis kunna få en djupare grund för att ta viktiga beslut om hur tid kan prioriteras och användas i klassrummet.

Området för studien och dess resultat kan även intressera redan aktiva lärare och pedagoger för att i någon mån kunna ändra i sin undervisning eller ta till sig av resultatet. Området är angeläget att studera eftersom vi har begränsade kunskaper kring konflikthantering, samt hur man som lärare kan tänka kring övervägandet i olika konfliktsituationer. Vi anser likt författarna Einarsson och Hammar Chiriack (2002) att syftet med en studie inte är att förkasta andra teorier och nedvärdera dem utan att med vårt resultat kunna bygga nya teorier eller teoretiska antaganden om verkligheten.

Konflikter finns. Konflikter går inte att välja bort. Däremot kan vi välja hur vi hanterar dem. Istället för att undvika motsättningar kan vi möta och använda dem. Konflikter kan förvandlas från hot och obehag till en konstruktiv kraft i undervisning och det sociala samspelet. (s. 26-27, Pedagogiska magasinet 2008)

SYFTE

En allmän uppfattning bland lärare är att en stor del av undervisningstiden används till konflikthantering. Studiens syfte är att studera konflikthantering i två klasser, årskurs ett och fyra. I studien riktas särskilt fokus på lärares förebyggande arbete samt deras syn och erfarenheter av hur konflikter hanteras.

Frågeställningar

- Hur arbetar lärare med att förebygga konflikter?
- Hur uppstår konflikter enligt lärarna?
- Hur uppger lärarna att konflikter hanteras?
- Ses konflikter som ett problem eller möjlighet?

Definition

Vi anser likt Dahlkvist (2002) att en konflikt är då en av de inblandade upplever att det är en konflikt. Ordet konflikt kommer av latinets *conflictus* vilket betyder ”sammanstötning, sammanslå, sammanstöta”. (Svenska Akademiens Ordbok)

Orden destruktiv och konstruktiv förekommer då vi skriver om konflikters olika karaktär. Enligt Svenska Akademiens ordbok är destruktivt beteende när något har en förstörande verkan i exempelvis sociala sammanhang. Med konstruktivt menas något som är nyskapande och något som kan byggas upp. Dessa definitioner är utgångspunkten i denna studie.

BAKGRUND

I följande kapitel kommer för studien relevant litteratur att redovisas. Inledningsvis tas styrdokumentet upp då de ska genomsyra all pedagogisk verksamhet. Vidare kommer olika författares syn på konflikthantering att redogöras.

Styrdokument

De dokument som delvis styr skolans verksamhet och som alla verksamma arbetar efter är Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94), kursplaner samt FN:s konvention om barnets rättigheter som är en överenskommelse mellan länder där de kan välja att ansluta sig.

Lpo94

I Lpo94 anges de riktlinjer som gäller för skolans verksamhet. Ett av de mest centrala områden som ska genomsyra verksamheten är de grundläggande demokratiska värderingar som samhället ska vila på. I linje med dessa värderingar ska verksamheten i skolan utformas så att varje individs människovärde respekteras. ”Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse” (s. 3) Lärares uppdrag är därmed att i samverkan med eleverna bidra till att skolan som utbildningsmiljö stärker varje enskild individs kunskap om och förståelse för demokratiska värden och dess olika uttryck.

Lpo94 poängterar att eleverna ska utveckla ett personligt ansvar dels för att verka här och nu, men även för att bli framtida fungerande samhällsmedborgare. Grundat på personliga erfarenheter och kunskaper ska skolan sträva efter att varje elev medvetet utvecklar och uttrycker etiska ställningstaganden. Ett annat mål skolan har att sträva mot är att varje elev ska hjälpa andra människor som utsätts för kränkande behandling. Elever ska kunna känna sig trygga i skolan och respektera andra människor i sociala sammanhang. Samtidigt som andras egenvärde ska respekteras poängterar Lpo94 att ”Skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram.” (s. 4) Dessa skilda uppfattningar och värderingar ska av läraren synliggöras och diskuteras tillsammans med eleverna. Eftersom dagens samhälle kännetecknas av en mångfald är det en större utmaning för läraren att tillgodose alla behov som finns. En elevgrupp idag drar åt många olika håll, dels språkmässigt men även kulturellt och utvecklingsmässigt.

Ett strävansmål som Lpo94 tar upp är att skolan ska ge eleverna trygghet och en vilja att lära sig i social gemenskap där de har lust att lära. Vidare poängteras att elevers självkänsla och personliga trygghet ska läggas till grund i hemmet, men även att skolan

har en betydande roll i detta arbete. ”Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling.” (s. 5)

Kursplanen i Svenska

Kursplanen är ett av de dokument som ligger till grund för skolans verksamhet. Här tas aspekter upp som tränar och utvecklar sociala färdigheter och kunskaper. Undervisningen i svenska ska sträva efter att eleven vågar tala och uttrycka sig i olika kontexter och att eleven utvecklar en säkerhet i att uttrycka sig i det talade språket, skriver Skolverket (2000). Den språkliga förmågan framhålls som viktig och Skolverket menar att det är i det sociala samspelet med andra människor som språket utvecklas. De fortsätter förklara att ”Med hjälp av språket är det möjligt att erövra nya begrepp och lära sig se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera.” (s. 98)

En strävan med svenskundervisningen är även att eleven i samtal med andra ska kunna uttrycka vad de tänker och känner, samt att de inspireras till att reflektera. Det betonas även att på ett tydligt sätt kunna redogöra för ett förlopp; ”Eleven skall kunna muntligt berätta och redogöra för något så att innehållet blir begripligt och levande.” (s. 99)

Barnkonventionen

Konventionen om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Den består av 54 artiklar och är indelad i tre delar. I artiklarna 12 och 13 står att läsa om barnets rättigheter vad gäller yttrande frihet, rätten att bli hörd och att tänka på egen hand. ”Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.” (Art.12:1)

Ett barn har rätt till yttrandefrihet och till att sprida sina tankar till andra. Detta kan barnet göra på olika sätt, exempelvis i tal och skrift. Den här rättigheten gäller så länge den inte på något sätt är diskriminerande. ”Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.” (Art.13:1)

Förslag i framtidens lärarutbildning

Studiens syfte är att studera konflikthantering i två klasser där särskilt fokus riktas på lärares förebyggande arbete samt deras syn och erfarenheter av hur konflikter hanteras. I statens offentliga utredning (SOU 2008:109) *En hållbar lärarutbildning* lyfts det fram att det är möten mellan människor som är relevant och att det är viktigt att lärare och elever kan ta andra människors perspektiv för att kunna förstå varandra. Utredningen menar att lärarens viktigaste uppgift är att skapa goda relationer till sina elever, eftersom det har en positiv inverkan på elevers utveckling. En relation mellan lärare

och elev som verkar konfliktfylld är inte givande i utvecklingssynpunkt, särskilda svårigheter finns för de elever som är utsatta i sin hemmiljö. Utredningen menar att när elever far i illa i sin hemmiljö får det konsekvenser för deras skolgång. Hemförhållanden påverkar så väl elevernas kognitiva som sociala utveckling. En elev som känner framgångar i skolarbete och sociala relationer kan utveckla en god självbild. I utredningen står även att läsa att fritidspedagogerna spelar en viktig och betydande roll vad gäller konflikthantering. Delar av fritidspedagogens uppdrag är att arbeta med relationer till andra och stärka individens identitet.

Litteraturgenomgång

I följande avsnitt följer en genomgång av litteratur och tidskrifter som behandlar ämnet konflikthantering. Avsnittet tar bland annat upp olika konflikters karaktär, vilka möjligheter och hinder som finns med konflikter, lärarens roll samt förebyggande av konflikter.

Konflikters olika karaktär

De flesta människor associerar konflikter med något negativt som är obehagligt menar Wahlström (1997). Hon menar samtidigt att man ibland även kan höra att konflikter kan ses som möjligheter till utveckling. Nilsson (1993) menar att det i samband med att konflikter inträffar, inte alltid handlar om att lösa konflikter utan främst hantera dem. Konfliktsituationer upplevs ofta som olustiga vilket för det mesta leder till snabba lösningar, detta innan problemet har bearbetats. Det här menar Nilsson beror på att konflikter upplevs som ett misslyckande vilket leder till att konfrontationen i en konflikt undviks. Nilsson beskriver därmed att en konfliktsituation behöver analyseras och att alla inblandade bör komma fram till en gemensam syn. I konflikthantering ingår därför att tillsammans bestämma vad alla inblandade parter vill uppnå och hur de ska gå vidare. Nilsson beskriver också att man i en konflikt kan vara oenig med någon men samtidigt tycka om varandra samt att komma ihåg att ingen har helt rätt eller helt fel.

Konflikter kan vara destruktiva eller konstruktiva beskriver Stensassen och Sletta (2000). Den konstruktiva konflikten bidrar till givande situationer som skapar nytänkande. Den konstruktiva konflikten stärker en grupp och kan uppfattas som positiv. Edman Ståhl (1999) menar att man i klassen måste få elevgruppen att fungera som en social grupp och därigenom kunna hantera situationer konstruktivt för att eleverna ska kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i undervisningen. De destruktiva konflikterna leder enbart till något som inte är givande. Den här typen av konflikter kan öka spänningen elever emellan, och kan bidra till minskad lust att arbeta och producera. Författarna anser att det är av betydelse att förebygga och förhindra att konflikter inte blir destruktiva. Stensassen och Sletta (2000) menar att missuppfattningar leder till svårigheter i kommunikationen. Vid sådana tillfällen anser de att det är givande att arbeta med parterna och deras kommunikation för att försöka

lösa en konflikt som kan uppstå. ”Orättvisor är mer utbrett i grupper där ledningen försöker att undvika konflikterna än i grupper där ledningen bearbetar dem”. (s. 279)

En huvudorsak till att konflikter uppstår enligt Stensaasen och Sletta (2000) är att människor har olika uppfattningar om vad som är orättvist och rättvist. Om en konfliktsituation ska bli konstruktiv eller destruktiv beror mycket på hur eleverna som är mitt i den handlar och agerar. Alltså det är inte konflikten i sig, som är konstruktiv eller destruktiv, utan det är hur den tolkas och hanteras i den situation där den uppstår. Ett förslag på konstruktiv konflikt kan enligt författarna vara att alla inblandade parter känner sig tillfreds med utgången. Författarna beskriver Johnssons fyra olika kriterier för hur man kan kalla en konflikt konstruktiv. De är baserade på tvåpersonsrelationer. (1) Relationen har stärkts, deras samarbete och samspel har förbättrats, (2) de inblandade tycker bättre om varandra och känner tillit för varandra, (3) de båda känner sig nöjda med resultatet av konflikten, (4) de har förbättrat sig på att lösa kommande konflikter mellan sig.

En konstruktiv konflikthantering handlar enligt Utas Carlsson (2001) om att förse eleverna med de rätta verktygen så att de kan handskas med sina känslor på rätt sätt. Författaren vill poängtera att elever ska ha klart för sig att konflikthantering delvis handlar om att ge uttryck för sina känslor. Eleverna får inte tro att känslorna ska trängas undan. Hon menar att det är viktigt att tränas i att uttrycka känslor då vi på så sätt kan sätta ord på dem.

Szklarski (2004) hänvisar till Donohue och Kolt¹ som menar att vid destruktiv konflikthantering är en av parterna inställda på kamp och bara de egna behoven och intressena är av betydelse. Det är lätt att konflikten leder till personangrepp då det viktigaste är att få sin vilja igenom. Szklarski (2004) menar att kamp är ett klart kännetecken när det gäller destruktiv konflikthantering. Han menar även att det är lätt att kampen tar överhand. Själva konflikten är då inte längre viktig, utan det viktiga är att gå vinnande ur den. Destruktiv konflikthantering är vanligt och det kan bero på flera saker, menar Szklarski. Det kan handla om att man inte har kunskaper om konflikter och konstruktiv konflikthantering. Det kan även handla om att myter, till exempel att alla konflikter är negativa, leder till att det är svårt att skilja på vad som är fakta och vad som inte är det. Går vi in med tanken att alla konflikter är negativa, så blir de också det. Szklarski (2004) skriver att om man inte hanterat konflikterna kan de bli destruktiva och menar samtidigt att konflikter inte försvinner av sig självt. Det är bara om konflikten hanteras på rätt sätt som den kan bli konstruktiv. Lärares roll för att nå konstruktiv konflikthantering är av stor vikt hävdar Szklarski. Författaren menar även att en orsak som kan leda till destruktiv konflikthantering är att man inte har kontroll på sina känslomässiga reaktioner.

¹ Donohue, W.A. och Kolt, R. (1992). *Managing interpersonal conflict*. Newbury Park: Sage Publications

Konflikter kan hanteras på flera olika, mer eller mindre konstruktiva, sätt. Olika slags konflikthantering leder till specifika interaktionsmönster mellan individer och inverkar på gruppklimatet. Hur konflikter hanteras är därför betydelsefull både för enskilda personer och för omgivningen. Konflikter utgör en betydelsefull faktor som påverkar situationens utveckling i konstruktiv eller destruktiv riktning. (Szkłarski, s. 148)

Napier och Gershenfeld (ref. i Stensassen och Sletta 2000) menar att man ska vara minst lika orolig om konflikter inte förekommer som om de gör det. Även Nilsson (1993) anser att frånvaron av konflikter bör ses som något oroande. Han menar att motsättningar i grupper är oundvikliga. ”Frånvaro av konflikter innebär egentligen apati och brist på djupare engagemang.” (s. 128) Trots att konflikter är viktiga och av betydelse för en grupp så är det många som försöker undvika dem. Det beror delvis på att personer är rädda för att konflikten kan bli destruktiv eller för att de saknar verktyg att hantera situationen, anser Nilsson. ”Även om konflikter i grunden är något positivt och oundvikligt i en grupp kan de medföra flera destruktiva effekter.” (s. 129) Dahlkvist (2002) ser det som en risk att ignorera konflikter då det kan leda till att vi blir dåliga på att hantera konflikter.

En av de mest spridda myter kring konflikter är att de är negativa menar Szkłarski (2004). Han hävdar istället att konflikter i sig är neutrala, men att de kan bli både negativa och positiva beroende på hur vi förhåller oss till dem. Något som har en negativ inverkan är den konflikträdsla som finns i svenskarnas mentalitet. En konflikt kan leda till utveckling och förändring, men likväl kan den förvirra och frustrera människor. Szkłarski menar att ordet konflikt ofta jämföras med strid, vilket är en myt. Han menar att det beror på vilket förhållningssätt parterna har till konflikten och inte på konflikten i sig, om till exempel någon av parterna väljer att ta strid.

Konflikt - möjlighet eller hinder?

Redan som små barn får vi våra första erfarenheter av konflikter i samspelet med föräldrarna skriver Lennéer Axelson (1996). Szkłarski (2004) hävdar att det nästan inte går att tänka sig en utveckling i samhället om det inte finns något parterna är oense om, det är de som leder till förändring. Författaren hävdar att

Konflikter är oundvikliga i sociala miljöer. Konflikter kan också betraktas som en social drivkraft, som bidrar till att de sociala relationerna formas och omformas i en ständig interaktion mellan individer. (Szkłarski, s. 146)

Crum (1987) anser att förmågan att förstå och kunna hantera konflikter på rätt sätt borde vara viktigast i våra liv. ”Konflikten är grundtemat genom hela mänsklighetens historia” (s. 21). Författaren menar att vi som människor sällan försöker förstå konflikter, oftast vill vi undvika dem. Han uppmanar till att inte ignorera konflikter utan att istället försöka förstå dem. Crum anser att vi utifrån konflikterna kan växa och utvecklas åt rätt håll. Författaren menar att en konflikt i första hand inte är negativ, som

den oftast uppfattas, utan en möjlighet till förändring. Crum menar att en konflikt inte är en strid. En strid är då det uppstår en maktkamp där en blir vinnare och en förlorare. Oftast upplevs konflikter också som att någon av parterna ska ha rätt eller fel. Författaren menar att det ibland är viktigare för människor att ha rätt och "vinna" en konflikt än att lösa den. Målet med att hantera konflikter är att parterna som är inblandade ska läras sig något och kunna samarbeta. Det behöver inte bli någon som har rätt eller fel utan istället en acceptans att vi tänker och tycker olika. Edman Ståhl (1999) skriver att som människor måste vi kunna interaktionerna med andra och tillsammans med andra. "Vi måste kunna lyssna på andra och höra vad de säger samtidigt som vi själva måste kunna och våga uttrycka oss så, att en diskussion blir konstruktiv och inte enbart en maktkamp." (s. 18)

I samband med konflikter lyfts värdefrågor upp och blir aktuella. Det kan handla om att flera personer har olika åsikt om en värdefråga, menar Szklarski (2004). Värdefrågor kan även bli aktuella då konflikter ska hanteras eftersom de val de inblandade gör kräver ett ställningstagande i värdefrågor. Författaren menar att de etiska aspekterna alltid finns med när man analyserar konflikthantering. Szklarski menar att det primära i en konflikthantering är att tillsammans med andra människor skapa relationer som är harmoniska, men att en konflikthantering som är framgångsrik kan ha ett värde i sig på så sätt att andra förmågor och kunskaper utvecklas.

Att lära i ett socialt samspel

Dahlkwist (2002) menar att vi i dagens samhälle arbetar mer och mer för individualisering samtidigt som vi betonar vikten av att kunna fungera i grupp tillsammans med andra människor. Han anser därför att unga idag kan ha svårt att anpassa sig i grupp. "Människor som arbetar i en väl fungerande grupp tycks i allmänhet prestera bättre". (s. 59) Stensaasen och Sletta (2000) anser att en kommunikation som är ärlig och öppen bidrar till en harmonisk självutveckling hos eleverna. Författarna menar att bra samspel är grundläggande för att kunna stärka och arbeta med elevernas relationer till varandra. Kommunikation kan ibland leda till konflikter då parter är oense men också fungera som verktyg då konflikter ska hanteras och lösas. För att en människa ska kunna komma i konflikter behöver den ha relationer, menar Dahlkwist (2002).

Granath (2008) påtalar vikten av att våga ta upp en konflikt till diskussion. Här kan vi ge eleverna möjlighet att se hur olika utgångspunkter mynnar ut i olika resultat och att det inte finns någon absolut sanning. På så sätt kan eleverna granska vilka konsekvenser olika ståndpunkter får.

Att lära känna andra människors tänkande kan också slipa ens eget. Att upptäcka andra människors känslor, deras viljor och bevekelsegrunder gör en dessutom mer ödmjuk. Det är definitivt utvecklande. (Granath, s. 33)

Stensaasen och Sletta (2000) skriver att ”Personer med bristande sociala färdigheter har vanligtvis svårt att ge positiva bidrag till samspel, och de blir oftare utsatta för social exkludering” (s. 179) Författarna finner att i det sammanhang där elever ska samarbeta krävs att de har social kompetens. De fortsätter att det är skolan som ska hitta utmaningar som utvecklar den sociala kompetensen hos eleverna. Stensaasen och Sletta skriver att det finns flera forskare som har efterlyst en social läroplan för skolan. ”Kännetecknen på en social läroplan är att den har som mål att stärka och främja utvecklingen av sociala färdigheter hos alla barn, och att den säkerställer förebyggande verksamhet med tanke på att reducera framtida sociala anpassningsproblem”. (s. 220)

Social kompetens är något vi kan utveckla från det att vi föds till den dagen vi dör, på egen hand och tillsammans med andra i grupp anser Dahlkwist (2002). Författaren anger några kriterier som behöver uppfyllas för att utveckla social kompetens, de är följande: ”god förmåga att kunna förhandla om meningsskiljaktigheter och att lösa tvister, att ha god förmåga att lyssna aktivt och att kunna kommunicera med andra”. (s. 8) Författaren fortsätter förklara att det är viktigt att elever tidigt får en träning i social kompetens. Han skriver också att skolan är en arbetsplats där maktkamper och ständiga konflikter sker. Dahlkwist menar att ”regelbundna gruppsamtal och möjlighet att i lugn och ro utvärdera veckan som varit, att samtala med sin vuxna mentor om känslor, tankar och händelser är andra sätt att utveckla social kompetens”. (s. 16)

Kimber (2005) berättar hur läraren kan använda sig utav rollspel för att bearbeta konflikter. Hon beskriver två modeller där den första handlar om att eleverna får en konflikt som de ska arbeta med antingen genom att spela upp en lösning de tror på, alternativt att flera lösningar spelas upp och de som är involverade i konflikten väljer den de tror på. Författaren förklarar även att läraren kan be några elever att rollspela upp en påhittad konflikt och att de andra eleverna avbryter när de tycker att man kan fortsätta på ett annat sätt. Även Utas Carlsson (2001) anser att improvisation kan vara en användbar metod då man hanterar konflikter i klassrummet. Hon beskriver att eleverna får spela upp konfliktsituationer från rasterna.

Förebyggande arbete

När det gäller konflikthantering är det viktigt att ha en god självkänedom skriver Lennér Axelson (1996). Detta leder till att man vågar uttrycka vad man tycker och tänker utan att hela tiden vara rädd för att det man säger ska värderas. Författaren skriver även att detta leder till en större respekt för andra. Med en god självkänedom minskar risken för att lägga skulden på andra och även att det är lättare att säga förlåt. Lennér Axelson (1996) fortsätter beskriva hur en egen förmåga att hantera konflikter underlättas av en god självkänedom och en god inre trygghet. För att barnet ska kunna utveckla det krävs det att relationen mellan förälder och barn är stadig och kontinuerlig. Juul och Jensen (2003) menar att barn som växer upp i hem där deras integritet respekteras och får ett sammanhang i vardagen, har goda möjligheter att utveckla en sund självkänsla.

Wahlström (1993) menar att om barn får en tydlig och stark självbild och om barn vågar tro på sig själva, kan känna sig trygga och tillåter sig att misslyckas bildas en stadigare grund att stå på och möjlighet till att erövra ny kunskap ifrån. ”Det allt övergripande syftet är att hjälpa barn att hitta sin *identitet*, ge dem förutsättningar att växa i *självförtroende* och att uppleva miljön som *trygg*.” (s. 11) Vidare beskriver författaren att det är tryggheten som är och anses som ett viktigt kriterium. Författaren menar att vi i Sverige är duktiga på att skapa en yttre trygghet i form av olika skyddsutrustningar, men att arbetet med den inre tryggheten inre har kommit lika långt. Grundläggande behov blir inte alltid tillfredställda. Hon menar att lärare i skolan kan skapa en tillvaro som innebär en inre trygghet för eleverna. Wahlström menar att trygghet oftare uppnås i en liten grupp. Hon beskriver trygghetsgrupper som syftar att arbeta med att stärka elevernas självförtroende och med att stärka deras identitet. Wahlström (1997) menar att det är verksamma pedagoger som ska fostra och utbilda elever så att de kan fungera som vuxna i en värld så som den ser ut. För att kunna fungera i samhället menar Wahlström att många olika kompetenser och egenskaper behövs. Hon menar att det är av så stor vikt att konflikthantering kanske borde få en plats på skolschemat. Författaren anser att alla måste ha goda kunskaper i mellanmänskliga relationer i så som samarbete och konfliktlösning. Hon anser att bristfälliga förmågor i det påverkar övrig förmåga att erövra kunskap.

Szklarski (2004) hävdar att träning i konflikthantering leder till en mer positiv attityd till konflikter hos eleverna. Tre metoder som arbetar förebyggande är kompissamtal, EQ samt SET. Edling (1997) berättar om *kompissamtal*, en metod som handlar om att ge elever en metod att lösa konflikter med ord istället för att bli tysta eller ta till knytnävarna. Vid kompissamtal diskuteras en gång i veckan konflikter som har uppstått. Eleverna får berätta om konflikter de löst själva och konflikter de behöver hjälp att lösa. Kimber (1999) förklarar att *EQ*, eller Emotionell Intelligens, är indelat i flera områden; att hantera känslor, självkänedom, motivation, empati och social kompetens. Den emotionella intelligensen kan läras in och utvecklas hela livet och beroende på hur gammal du är. Det handlar om att vara medveten om sina egna och andras känslor och använda det på ett positivt sätt. *SET* är ett material som är utformat av Kimber (2008) vilket står för social och emotionell träning och är ett arbete som tränar de sociala och emotionella förmågorna hos eleverna. Arbetet och materialet bygger på EQ-arbete. Läromedlet heter Livsviktigt och programmet innefattar strukturerade övningar utifrån emotionell intelligens.

Hantering av konflikter

Pedagoger bör skapa förutsättningar för att förebygga konflikter anser Wahlström (1997). Men hon vill även visa på hur man kan hantera de konflikter som ändå uppstår. De bör hanteras genom medling. Thors (2008) skriver om en skola i Boden där man använder sig utav skolmedling, vilket innebär att eleverna själva medlar mellan sina skolkamrater i mindre konflikter. Målet är att träna eleverna i konflikthantering. Utas Carlsson (2001) skriver att lärare i vissa konfliktsituationer kan agera som medlare. Det betyder att läraren ska ha en neutral roll när hon/han samtalar med de inblandade

parterna. Läraren ska inta en roll som underlättar kommunikationen och hon/han ska inte ta ställning för vad som är rätt eller fel, samtalet ska inte vara av fostrande karaktär. Utas Carlsson menar också att många lärare ofta har svårt att inta en medlande roll då de förväntas vara en person som ska föra över normer och värderingar samt stoppa oönskat beteende. Juul och Jensen (2003) menar att vi varje dag är i flera mer eller mindre betydelsefulla konflikter. Författarna skriver att det oftast är den vuxne som har makten att bestämma om en konflikt är av betydelse eller inte, och om den behöver ventileras. Det finns tre olika alternativ att hantera en konflikt menar Utas Carlsson (2001): att anfalla, att undvika eller att försöka lösa dem. Hon menar att eleverna bör informeras om att dessa tre sätt finns att bete sig på då de hamnar i en konflikt.

Cohens konfliktpyramid

Hakvoort (2008) diskuterar konflikthanteringsmetoder och menar att det viktiga inte är metoden, utan hur man lägger grunden och att man satsar på rätt nivå. Hakvoort hänvisar i sin artikel till Cohens konfliktpyramid där arbetet med konflikter sker som en pyramid i fyra nivåer. Den första handlar om att förebygga konflikter på sätt att man skapar ett klimat i skolan som är positivt, arbetar för att förhindra våldsamma situationer samt att arbeta för en öppenhet som gör det lättare att hantera konflikter. Exempel på arbete på denna nivå kan vara värdegrundsarbete. Den andra nivån handlar om att hantera konflikter, förklarar Hakvoort. Då är det viktigt att det råder ett positivt skolklimat så att eleverna vågar öppna sig och se möjligheter till en konstruktiv konflikthantering. Men det är även viktigt att det finns specifik kunskap och träning kring att möta och hantera konflikter. Den tredje nivån är att hjälpa. Författaren menar att alla konflikter inte kan hanteras av de involverade, ibland behövs en utomstående som medlar. Den sista nivån handlar om de konflikter som inte har gått att förebygga eller hantera. Det kan handla om olämpligt beteende med eller utan inslag av våld. I dessa lägen kan man få ta till sanktioner för att få stopp på konflikten. Men i stort handlar det först om att gå tillbaka till de regler som finns. Det handlar dock inte om att stoppa konflikten, utan om det beteende eleven har. Hakvoort förklarar att den sista nivån i Cohens pyramid, att stoppa, bör vara den minsta. Men ofta är det tvärtom. Idag läggs mycket tid på att bryta slagsmål och säga till elever som bryter mot reglerna, hävdar Hakvoort.

Den isländska modellen

Nemert (1997) beskriver islänningen Sigrún Adalgjarnardóttirs tankar kring konflikthantering. De handlar delvis om att eleverna får möjlighet att samtala om konflikter och om hur de kan lösas. Arbetet enligt den här modellen bidrog till att eleverna utvecklade sin empatiska förmåga. Nemert menar även att elever som använder sig av metoden i större utsträckning drog nytta av samtal i stället för våld. Nemert beskriver den isländska modellen som består av fem steg som vid första blicken verkar enkel, men i praktiken är mer komplicerad. Vid konflikthanteringen ska läraren planera och leda diskussionen samt använda sig av öppna frågor. Det är viktigt att eleverna får sätta ord på sina tankar. Den isländska konfliktmodellen har följande fem steg. (1) Problemet definieras och de inblandade får förklara varför de är upprörda.

Många konflikter kan ofta lösas redan i det här stadiet. (2) Hur känner sig de inblandade? De får möjlighet att se ur olika synvinklar. (3) Vad kan man göra för att lösa problemet? Det blir givande om alla inblandade kan komma med förslag till lösning på problemet. Det finns oftast fler än ett sätt. (4) Vilket är det bästa sättet att lösa problemet på? I det här skedet av konflikthanteringen är det viktigt att lyssna, reflektera och att tänka demokratiskt. (5) Konsekvensbeskrivning innebär att de inblandade ska ansvara för sina handlingar. Nemert menar att det är till fördel om alla kring eleverna arbetar efter samma modell.

Olika karaktäristiska roller vid konflikthantering

Alla personer, vuxna som barn har olika förutsättningar och strategier för hur de hanterar konflikter. Strategier som förhoppningsvis leder till en lösning av konflikten. Johnsson (ref. i Stensaasen och Sletta 2000) beskriver fem kända klassificeringar av konfliktstrategier.

Sköldpaddestrategin - handlar om att dra sig in i skalet för att undvika det som är jobbigt. Personer med den här strategin håller sig borta från konflikter och från de som ofta hamnar i konflikt. De tror inte att konflikter går att lösa och känner sig hjälplösa.

Hajstrategin - de här personerna vill få ett övertag över sina motståndare, det är bara det egna intresset som räknas. För hagen är det ointressant om han är omtyckt eller ej. Sociala relationer är oväsentliga. Hajen måste vinna och om han inte gör det känner han sig misslyckad. För att vinna försöker en person med den här strategin att hota och gå till angrepp för att vinna.

Teddybjörnsstrategin - personer med den här strategin sätter andras behov framför sina egna. Det är så viktigt att bli omtyckt att de egna målen måste överges om risken finns att hamna i konflikt. Teddybjörnen försöker att släta över oenigheter för att de sociala relationerna ska räddas.

Rävstrategin - i den här strategin är personen intresserad av sitt egna mål, men även hur de är mot andra. Råven vill gärna kompromissa och komma fram till något i en konflikt där båda parter får ut något. Därför är en person med den här strategin villig att offra lite för det gemensamma bästa.

Ugglestrategin - ser konflikter som ett problem som måste lösas. Båda parter intressen är viktiga. De spänningar och negativa känslor som konflikten skapat måste tas bort. Personer med den här strategin vill att de sociala relationerna människor emellan ska vara positiva. För att hantera konflikter använder sig ugglor av diskussion där alla får komma till tals.

De här fem strategierna är olika sätt som karaktäriserar människors handlande då de är i konflikt, menar Johnsson (a.a.). Strategierna kan även användas till att visa på hur olika tillvägagångssätt kan hjälpa till att nå en lösning vid en konflikt.

Svensk mentalitet - kultur och demokrati

Lennéer Axelson (1996) skriver om den svenska mentaliteten. Hon hänvisar till Daun som beskriver de starkaste dragen i den svenska mentaliteten med att människor är blyga och rädda för konflikter. Människor med svensk kultur är mer beroende än andra kulturer av hur vår omgivning uppfattar oss och vi vill gärna att det ska vara trevligt när vi är tillsammans. Ett sådant beteende kan vara önskvärt i flera sammanhang, men går det för långt kan det även riskera att leda till passiva, oansvariga människor med brist på civilturage, menar Daun. Granath (2008) skriver om den konfliktundvikande kultur som vi lever i idag, där vi är rädda för att bli sårbara. Men utan konflikter minskar vi chanserna att få till verkliga möten, menar Granath. Hon frågar sig vad detta hanterande av konflikter i förlängningen kommer att betyda för vår demokrati, där det är viktigt att människan kan formulera sig, diskutera och ta till sig andras tankar och uppfattningar. Szklarski (2004) menar att människor med svensk mentalitet inte är rädda för själva konflikten, utan vilka konsekvenser den för med sig. De tror att konflikthantering sätter våra etiska värden ur spel, gör dem respektlösa och att de sårar och förstör relationer med andra människor. Författaren menar att det är destruktiv konflikthantering de är rädda för och inte konflikter.

Lennéer Axelson skriver (1996) att barn blir tidigt medvetna om hur det ideala barnet ska bete sig. Man ska inte bråka och slåss, utan agera snällt och hänsynsfullt mot andra. Detta vet barnen och försöker anpassa sig till det. Även Granath (2008) berättar om de normer som säger att man ska vara snäll och inte bråka med varandra.

Stensaasen och Sletta (2000) anser att elever ska uppmuntras i att tänka självständigt. Dels för att utveckla kunskap men också för sin självaktning och därigenom kunna verka i ett demokratiskt samhälle. Författarna fortsätter, om en nyanserad demokrati ska överleva och fungera behöver elever lära sig att hantera och ha vetskapen om att människor har olika värderingar och normer. Det är viktigt att i skolan ha en tillvaro där olika värderingar och åsikter förs fram som leder till ett utvecklande samtal. De anser också att elever som inte blir utmanade i sina tankebanor riskerar att bli dåligt förberedda på vad som väntar efter skolan. Stensaasen och Sletta skriver att det är upp till varje enskild skola att utforma en etisk bas och utifrån det förmedla de normer som de anser att eleverna ska ha med sig. En gemensam värderingsgrund bör utformas med de grundläggande normer och värderingar som överrensstämmer med lagar och läroplaner.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis särskiljer litteraturen på två olika konflikter, konstruktiv och destruktiv konflikt. Författare menar att det är de konstruktiva konflikterna som leder till utveckling hos alla människor och att de destruktiva bör undvikas. Beroende av vilken karaktär en konflikt får avgörs om den blir till en möjlighet eller ett hinder för individen och gruppen. En möjlighet i konflikthanteringen är att man aktualiserar värdegrundsfrågor. Författare menar att det är i sociala sammanhang och i en

fungerande grupp som den största möjligheten till utveckling finns. Grupp- och individstärkande övningar är av stor vikt för att förebygga konflikter. Trygghet hos eleverna är a och o för allt kunskapande. Vissa författare menar att det är betydande att arbeta förebyggande med konflikter då kan de små och ofta förekommande konflikterna sållas bort. Litteratur menar att vi människor hanterar konflikter på olika sätt men den är överrens om att det är viktigt att samtala. Människor med svensk mentalitet uppfattas som konflikträdda och undviker konflikter för att vi inte vet vad hanteringen av den kommer att leda till.

METOD

I detta kapitel följer en detaljerad redogörelse för val av metod, urval samt tillvägagångssätt. Syftet med studien och dess frågeställningar har legat till grund för de val som gjorts vad gäller metod och tillvägagångssätt. I kapitlet redovisas också studiens process, det vill säga de ställningstaganden som vi av olika skäl har gjort. Avslutningsvis redogör vi för valda etiska aspekter.

Metodval

De metoder som vi använde oss av var klassrumsobservationer i årskurs ett och fyra samt intervjuer med lärare som undervisade i dessa klasser. Det gav oss möjlighet att studera både hur konflikter hanterades i klassrummet samt lärares erfarenhet och uppfattning om konfliktens förekomst och karaktär i skolan.

Vi använde oss alltså av en kvalitativ metod då vi intervjuade två klasslärare vid ett tillfälle samt observerade elever i klassrumssituationer. Kvale (1997) beskriver forskningsintervjun som ”/.../ en specifik form av mänskligt samspel där kunskap utvecklas genom dialog” (s. 118). Starrin och Svensson (1994) menar att en av skillnaderna mellan en kvalitativ och kvantitativ studie är vilken typ av frågor som ställs i intervjun. De menar att ”Termen kvalitet har att göra med beskaffenhet. Den frågan man ställer sig är ”hur något är beskaffat” (s. 21). Vidare menar författarna att frågetyp och analystyp hänger starkt ihop. Det vill säga studiens syfte är direkt knutet till de frågor man ställer i en intervju eller karaktären av observationer. Detta avgör i sin tur vilken analys som är möjlig. Även Trost (2002) betonar att valet av metod beror på vilken frågeställning som valts att studera. Författaren skriver även att vill man förstå människors sätt att reagera och resonera så är det rimligt att använda sig av en kvalitativ metod, vilket vi gjorde då studiens syfte är att studera konflikthantering i två klasser. I studien riktas särskilt fokus på lärares förebyggande arbete samt deras syn och erfarenheter av hur konflikter hanteras. En fördel som vi såg med att använda oss av en kvalitativ metod var möjligheten att kunna se relationer människor emellan. I vårt fall gällde det främst relationen mellan lärare och elev i observationssituationerna. Även i intervjuerna tillsammans med läraren fick vi tillfälle att skapa en inbördes relation emellan oss som intervjuare och den intervjuade läraren.

En nackdel som vi såg med en kvalitativ studie, eller i alla fall insamlandet av dess data är att den kan påverkas av subjektiva uppfattningar. Detta är något som vi hade i åtanke vid observationerna och intervjuerna. I största möjliga mån förhöll vi oss neutrala och professionella både i samband med insamling av data och i relation till den. Detta strävade vi efter genom att försöka vara öppna och se på data ur olika infallsvinklar. Starrin och Svensson (1994) beskriver att det är människan som kan ses som en felande

länk, då hon oftast är subjektiv. Starrin (1994) uttrycker ”Att undersöka beskaffenheten hos ett fenomen bör därför, som jag ser det, vara fokus för den kvalitativa analysen” (s. 21)

De intervjuer som genomfördes kan beskrivas som halvstrukturerade. Kvale (1997) beskriver den halvstrukturerade intervjun som att man har teman och förslag till frågor inom dessa. Om det av något skäl krävs förändringar av intervjufrågorna eller i vilken ordning de ställs, finns det möjlighet att göra det. Detta för att syftet och möjligheten med intervjuer är att kunna få fördjupade svar på de frågor som ställs. Det centrala är därmed att skapa en situation som bidrar till att kunna skaffa för studien avsedd data. Stukát (2005) skriver om den halvstrukturerade intervjun vilken är mer utformad efter ämnesområden. Han menar vidare att frågor i dessa intervjuer kan ställas efter hur situationen artar sig. Intervjuaren är även friare att förklara sina frågor om situationen kräver det och metoden ger möjlighet att komma längre på djupet.

Urval

Studien genomfördes i en större (ca 300 elever) och i en mindre skola (ca 120 elever). Skolorna finns i västra Sverige på en mindre ort där den ena skolan är belägen centralt och den andra i utkanten av kommunen. Skolorna valdes eftersom kontakter knutits tidigare under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Dock valdes klasser som sedan tidigare inte var kända. På båda skolorna finns ett brett inslag av olika kulturer.

Vi valde att genomföra studien i två klasser där eleverna går i årskurs ett och fyra. För att få variation av data valde vi att observera elever i olika åldrar. Vi tror att det finns en möjlighet att elever i olika åldrar kan hantera och agera i konflikter på olika sätt. Exempelvis kan konflikterna ha olika karaktär och eleverna ha olika verktyg för att hantera dem. Läraren i den ena klassen var för oss känd, men eleverna okända. I den andra klassen var både lärare och elever okända för oss. En av de intervjuade har arbetat som lärare i över 30 år och den andra i cirka 15 år. En fördel med att välja att intervju en person som man tidigare har en relation till kan vara att det är lättare att föra ett avslappnat samtal. Att i samband med observationer välja en grupp som är känd för observatören kan vara positivt på det sättet att eleverna känner sig avslappnade och bekväma i situationen. En kritisk aspekt med att välja redan känd grupp kan vara att man riskerar en förutfattad mening och därmed en vinklad syn. Detta kan leda till att resultatet kan bli missvisande. Stukát (2005) menar att en grupp som blir observerad kan bete sig annorlunda just för att de är föremål för observation.

Genomförande

Insamlandet av material till studien gjordes genom att observera klassrumssituationer i klassrummet samt intervjuar deras klasslärare. Vi deltog båda under observationer och vid intervjuer.

Observationer

I studien genomfördes inledningsvis nio observationer där syftet var att studera den tid som läggs på konflikter i klassrummet och vilken karaktär de har. Dessa observationer visade dock inga konflikter i klassrummet. Detta ledde till att vi bestämde oss för att byta klass. I den andra klassen genomfördes tolv observationer.

Observationerna genomfördes alltså sammanlagt vid 21 tillfällen under sex dagar. Vid varje inledning av lektion tillbringade vi 10-15 minuter i klassrummet för att under den här tiden ta del av de konflikter som uppstått utanför klassrummet. Den konflikthantering som observeras är alltså den som grundas i konflikter utanför planerad lektionstid. Observationstillfällena inföll under olika veckodagar och under hela skoldagen.

Observationerna hade en hög grad av struktur. Einarsson och Hammar Chiriac (2002) menar att en observation med hög grad av struktur går ut på att forskaren på förhand har bestämt vilka situationer som hon ska titta på. Enligt dessa författare kan ett observationsschema utformas så att samma processer kan antecknas från fall till fall. Detta var ett tillvägagångssätt som vi ansåg vara relevant för oss då vi i vår studie valde att koncentrera oss på ett specifikt område, inledningar av lektioner med fokus på konflikthantering. Observationerna genomfördes enligt en strukturerad metod enligt Stukát (2005) då observationerna gjordes med hjälp av scheman som fylldes i. Han menar vidare att registreringsscheman med fördel används då observatören vet vilka händelser och beteenden hon är intresserad utav. Einarsson och Hammar Chiriac skriver: "Observationsschemat kan göras så att det blir relativt enkelt att använda genom att det består av en lista över de beteenden som är relevanta." (s. 19) I studiens observationsschema formulerades en lista över beteenden som kan observeras vid konflikthantering. Observationsschemana utformades utifrån de erfarenheter vi gjort i samband med den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Ett schema för läraren och ett för eleverna. Stukát (2005) skriver "Att bara "titta och lyssna" räcker dock inte långt utan man måste rikta sin uppmärksamhet på något särskilt område." (s. 50) (bilaga 3 och 4)

Einarsson och Hammar Chiriac (2002) menar att det finns fördelar med observationer. En av dem är bland annat att de som blir observerade inte behöver delge någon information muntligt, de gör det genom sitt agerande. Något som även Stukát (2005) ser som nytta. Detta var delvis vårt fokus, att observera elevernas agerande i klassrummet vid en konflikthantering. Einarsson och Hammar Chiriac menar att man

med fördel kan observera barns beteende just för att de inte alltid kan uttrycka sig verbalt. Vi ansåg att det var positivt att vara två vid observationerna. På så sätt såg vi händelserna i klassrummet ur två synvinklar och vi kunde utvärdera vårt sätt att observera vilket även Einarsson och Hammar Chiriak ser som något positivt. Vi genomförde en öppen observation på så sätt att vi informerade eleverna om att vi var med i klassrummet för att just observera. Men vi valde att inte berätta vad vi observerade då vi trodde att det kunde påverka elevernas agerande medvetet. Något som enligt Einarsson och Hammar Chiriak mer liknar en dold observation.

Inledningsvis observerade vi en klass under tre dagar. Under dessa observationstillfällen koncentrerade vi oss på lektioners inledningar och den hantering som skedde vid dessa tillfällen. Det var alltså inte enbart konflikten som uppstod i klassrummet, utan hur konflikter kom till uttryck i klassrummet som var vårt intresse. Konflikten kunde alltså ha skett vid annat tillfälle, men aktualiserades av läraren eller av elever i samband med en lektion.

Under observationerna satt vi längst bak i klassrummet för att om möjligt inte störa undervisningen. Observationerna dokumenterades genom stödanteckningar och observationsscheman (bilaga 3 och 4). Vi valde att använda oss av två olika scheman. Ett schema där lärarens agerande observerades och ett schema där vi tittade på elevernas agerande vid konflikthantering. Observationsscheman fylldes i av oss båda där en av oss hade fokus på lärarens agerande och den andra observerade hur eleverna agerade. Genom dessa observationer ville vi se hur mycket tid som användes för konflikthantering och vilken karaktär av konflikter som fanns i klassrummet. Vi hade även som syfte att observera vilken karaktär konflikterna hade. Observationerna i denna klassen visade att inga konflikter uppstod eller diskuterades och därmed att ingen tid läggs på konflikthantering. I den andra klassen valde vi samma tillvägagångssätt. Samma resultat visade sig här, det vill säga frånvaro av diskussion om konflikter och brist på konflikthantering. Detta ledde fram till att vi istället valde att fokusera på de båda klasslärarnas erfarenhet och resonemang kring konflikthantering, dock med utgångspunkt i de observationer som genomförts.

Under arbetet med studien har vi kommit i kontakt med flertalet lärare som har kommenterat studiens innehåll. De anser att området är intressant då konflikter och hanteringen av dem är vanligt förekommande. Flertalet lärare tycker att det är konstigt att vi inte ha kunnat ta del av någon konflikthantering eftersom konflikterna helt och hållet har saknats i de klassrum som observerats. Samtidigt är lärarna positivt överraskade till att det är så. De menar då att konflikter är något som de vill vara utan eftersom de tycker att det är tidskrävande.

Vid observationstillfällena i klassrummet gavs även möjlighet att göra egna iakttagelser i klassrum och skola något vi ansåg kunde bidra till vår studies resultat. Vid våra egna iakttagelser observerade vi den omkringliggande miljö som eleverna vistas i för att samla ytterligare data. Vi sökte medvetet efter gemensamma dokument och skrifter som

behandlar värdegrundsfrågor samt var vi lyhörda för andra lärares åsikter kring konflikthantering.

Intervjuer med lärare

Genom att intervjua lärare avsåg vi att få del av deras tankar kring konflikthantering. Vi undersökte konflikthanterings förekomst och karaktär och hur lärarna uppger att de arbetar för att förebygga och hantera dessa konflikter. Under intervjuerna med lärare var vi båda delaktiga och ansvariga för att intervjun fördes framåt genom kompletterande och fördjupande frågor (bilaga 1). För att medvetet och kontinuerligt ge den andra mer tid valde vi att ställa varannan fråga. Intervjuerna spelades in för att sedan skrivas ut och bearbetas. Trost (2002) menar att genom att spela in vad intervjupersonen säger finns flera möjligheter att göra materialet tillgängligt för bearbetning. Kvale (1997) skriver att genom att registrera intervjuer med hjälp av en bandspelare kan den som intervjuar lägga fokus på intervjun och det ämne den behandlar. Genom att efter varje intervju reflektera kring vad som sagts kan man få en värdefull bakgrund när man senare ska analysera utskriften, menar Kvale (1997). Den första intervjun spelades in med hjälp av bandspelare, medan vi under den andra intervjun förde anteckningar. Detta på grund av att bandspelaren som hjälpmedel inte var tillräcklig. Efter genomförda observationer och intervjuer ansåg vi att kompletterande frågor behövde ställas till en av klasslärarna för att kunna få mer underlag. En tredje kompletterade intervju genomfördes. Vid detta tillfälle ställdes de kompletterande intervjufrågorna av en utav oss, medan den andra antecknade.

Intervjuerna genomfördes alltså med två intervjuare. Trost (2002) menar att om de båda personerna som intervjuar är samspelade så blir det oftast en bättre intervju med två intervjuare då en större mängd information och djupare tolkning kan utvinnas ur intervjun. Författaren påvisar även att den intervjuade kan känna att han eller hon hamnar i ett underläge och att det kan uppstå en maktsituation. Detta var något vi hade i åtanke när vi genomförde intervjuerna.

Analys

Efter insamlandet av material genom observationer, intervjuer och egna iakttagelser valde vi att bearbeta det utifrån intervjufrågorna. Sedan tolkade vi den insamlade datan för att se vilka slutsatser som kunde dras och svar från kompletterade intervju vägdes in. Resultatkapitlet författades och strukturerades efter fyra teman; förebyggande arbete motverkar konflikter, hur uppstår konflikter?, hur bör konflikter hanteras enligt lärare? samt konflikt - en kollision att undvika eller möjlighet?

Enligt Starrin (ref. i Starrin och Svensson 1994) är en kvalitativ analys när man går från helhet till del. Vår helhet har varit intervjumaterialet, det vill säga det som framkommit i intervjuerna. Utifrån det har vi sedan urskiljt de delar i svaren som bäst svarar till vårt syfte. Dessa delar har sedan tolkats och satts ihop till en ny helhet.

Larsson (ref. i Starrin och Svensson 1994) menar att nya tankar och företeelser ska kunna sättas in i ett sammanhang för att bli till en helhet och få relevans. Författaren menar även att om man inte kan se den nya kunskapen i nya sammanhang så faller studiens analys. Han poängterar även att man i en kvalitativ studie ska producera något nytt. Dessa riktmärken har varit vägledande i vår analys.

Trovärdighet

För att genomföra en studie med hög grad av trovärdighet har vi varit noggranna med att i så hög grad som möjligt undvika yttre påverkan av oss. Vi är ändå medvetna om att resultatet är subjektivt, då studien hade kunnat få en annan vinkling med andra respondenter. Under observationer och intervjuer har vi haft fokus mot det vi ämnat studera och ständigt haft vårt syfte i bakhuvudet. Den insamlade datan har samlats in metodiskt och strukturerat, detta för att inte gå miste om viktiga resultat. Endast det som framkommit vid intervjuer och observationer redovisas i studien. Vi vill poängtera att vi har haft som avsikt att presentera verkligheten som den är, utan att varken värdera eller försköna. Vi har uppmärksammat alla deltagare i studien att det är frivilligt och anonymt att medverka i studien, vilket vi tror har bidragit till ärligare svar och större trovärdighet. Vi försökte i möjligaste mån att uppträda professionellt och diskret vid observationerna i klassrummen för att undervisningen skulle fortgå ostört. För att öka trovärdigheten av respondentens svar ansåg vi det vara viktigt att inte ställa ledande frågor utan att låta respondenten svara fritt.

Forskningsetik

Alla som deltar i intervjuer ska skyddas av tystnadsplikt. Trost (2002) menar att det är av stor vikt att den intervjuade från början är införstådd med att det är en intervju, att det råder tystnadsplikt och att det är fritt att när som helst avsluta intervjun eller låta bli att svara på frågor. Det finns ingen forskning som är så viktig att den kan sätta etiken ur spel, menar Trost. Alla som deltar i studien är anonyma, det vill säga att de i studien anges med fingerade namn.

I början av intervjun gjorde vi lärarna medvetna om att inget de säger kommer att berättas för någon annan, liksom Trost (2002). Han förklarar att anonymitet betyder att den intervjuades namn och andra sätt på igenkänedom ska röjas. Han fortsätter om konfidentialitet som innebär att allt som sagt stannar mellan de närvarande som läsare ska man inte kunna förstå vem som har sagt vad. Även Vetenskapsrådet (2008) skriver om de krav på etik som ska genomsyra all forskning. De tar upp fyra huvudkrav på forskningen; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren ska informera de som deltar i studien om att det är frivilligt att delta och att de har rätt att avsluta när de vill. Deltagarna ska även informeras om vilken uppgift de har i studien. Det andra kravet är

samtyckeskravet, vilket innebär att forskaren måste ha deltagarnas samtycke och ibland behöver även samtycke fås från förälder/vårdnadshavare. Skulle deltagarna i efterhand vilja strykas ur forskningsmaterialet så ska detta beaktas i möjligaste mån. Det tredje kravet som Vetenskapsrådet tar upp är konfidentialitetskravet. Det innebär att allt vi som forskare får reda på ska sparas på ett sådant sätt att det är omöjligt för någon obehörig att spåra vem står bakom yttranden och ageranden. Vi sparade allt material utan namn och identifierbara uppgifter. Nyttjandekravet betyder att den information som samlas in om de personer som deltar i studien endast får användas i forskningssyfte.

Arbetsfördelning

Bakgrundsteorin i form av inläst litteratur har båda ansvarat för. Tillsammans sökte vi efter relevant litteratur som vi sedan delade upp mellan oss. Inläsning och anteckningar gjordes var för sig men vi har tillsammans bearbetat vad vi funnit. Planering av metod och insamlandet av referenslitteratur gjordes tillsammans. Observationsscheman och intervjufrågor har formulerats av oss tillsammans. Under observationerna ansvarade en av oss för observationerna av läraren och den andra för elevobservationerna. Intervjuerna ansvarade vi båda för att de fördes framåt. Tillsammans bearbetade vi sedan det material vi fått likaså med diskussionsdelen och layouten av studien.

RESULTAT

Studiens syfte är att studera konflikthantering i två klasser. I studien riktas särskilt fokus på lärares förebyggande arbete samt deras syn och erfarenheter av hur konflikter hanteras. I detta kapitel redovisas resultatet av studien, vilket är baserat på klassrumsobservationer och intervjuer med lärare. Nedan följer en presentation av några teman som framträder utifrån de iakttagelser, observationer och intervjuvar som erhållits i studien.

Förebyggande arbete motverkar konflikter

I klassrummen har vi funnit ordningsregler, trivselregler och texter som talar om hur man ska vara mot varandra. Detta är texter som eleverna har kommit fram till tillsammans med läraren och som ska sträva efter att förebygga konflikter. I klassrummet finns också regler som gäller för hela skolan som berör värdegrundsfrågor. Exempel på texter som sitter uppe i klassrummet är: *Som du vill att andra ska vara mot dig ska du också vara mot dem*. Regler som finns uppsatta i klassrummet är: alla får vara med och leka, vi ska vara snälla mot varandra och vi är tysta i klassrummet. I ett av klassrummen finns även en folder, *Värdegrund och likabehandlingsplan*, som behandlar kränkande behandling, värdegrund, förebyggande arbete och mobbning. Skolan värdesätter att eleverna ska känna sig trygga samt att tydliga gränser sätts i hur man behandlar varandra.

Lärarna i studien arbetar med att förebygga konflikter genom att utforma regler tillsammans med eleverna som handlar om hur man är mot varandra. Ett exempel på hur man kan arbeta förebyggande är genom trygghetsgrupper där eleverna får tränas i samarbete och självständighet. På en av skolorna arbetar eleverna i trygghetsgrupper tillsammans med fritidspedagogerna. Vid de här tillfällena får de arbeta med gruppstärkande och individstärkande övningar efter Wahlströms (1993) metod i *Gruppen som grogrund*. Syftet är delvis att eleverna ska kunna sätta sig in i andra människors situation, känna empati. Exempel på övningar kan vara att eleverna får diskutera kring en uppläst text som tar upp konfliktsituationer. Det kan även handla om samarbetsövningar där eleverna får uppgifter som ska lösas tillsammans. De individstärkande övningarna kan handla om att eleven ska redogöra för sin egen tanke i olika situationer. Tanken är också stärka elevernas jagkänsla så att de kan våga stå för det de tror på. Fritidspedagogerna vill inte att alla ska vara ”stöpta i samma form” utan att vi alla är olika och har rätt till det. I trygghetsgruppen arbetar man även med värdegrundsfrågor och tar upp känsliga ämnen så som mobbing. För tillfället är det elever i årskurs 1-4 som får trygghetsgrupp på schemat. Arbetet sker i halvklass. Fritidspedagogerna anser att det är viktigt att börja så tidigt som möjligt med det här och att arbetet fortsätter upp i åldrarna.

Under den tid vi har observerat har det inte förekommit några konflikter som tas upp i dessa klassrum. Lärarna har heller inte hanterat konflikter som uppstått utanför klassrummet under lektionstid. I de båda klasserna har det funnits arbetsro och eleverna arbetar med det innehåll som är planerat. Under observationerna arbetar eleverna med olika ämnen såsom svenska, matematik och engelska. Det är främst enskilt arbete som förekommer. Eleverna sitter vid sina platser och arbetar med tilldelade uppgifter. När rasten är slut och eleverna kommer in går de och sätter sig på sina platser. Vår tidigare erfarenhet är att korridoren ofta är en plats där det skapas konflikter. Innan läraren har kommit till klassrummet observerar vi att de flesta eleverna vet vad de ska göra och går och sätter sig medan andra elever passar på att göra annat, exempelvis går runt och pratar med andra elever eller jagar varandra. När läraren kommer tystnar eleverna och lektionen kan börja. Då arbetet har kommit igång rör sig läraren runt i klassrummet för att hjälpa de elever som behöver hjälp. Vid några observationstillfällen delas grupperna i halvklass. Vid dessa tillfällen får de elever som går iväg ofta arbeta tillsammans med fritidspedagoger. Arbetet kan vara av praktisk karaktär eller vara arbete i trygghetsgrupp. Vår tolkning är att lärarna skapat tydliga rutiner som gör att eleverna vet vad som gäller och vad de förväntas göra.

En av lärarnas sätt att förebygga konflikter är att hon i sin lärarroll är tydlig vad gäller regler och vad som är rätt och fel. Hon tror att ett sådant förhållningssätt kan minska konflikter. Hon uttrycker sig på följande sätt:

Jag anser att jag är tydlig vad det gäller regler och tydlig i min lärarroll. Det kan minska konflikter. Eleverna vet vad som gäller även i konflikthanteringen om vad som är rätt och fel.

Ett annat sätt att förebygga konflikter menar den andra läraren är att arbeta medvetet med lekar som ger alla elever möjligheten att vara med och arbetsmetoder som uppmuntrar positiv feedback. Läraren anser också att förmanande ord och ständiga samtal om hur man är mot varandra kan förebygga konflikter. Fungerar inte detta arbete med eleverna får det som konsekvens att aktiviteten förbjuds för att undvika framtida konflikter. Annat förebyggande arbete handlar om EQ-arbete, lekar som inte alltid har en vinnare och högläsningböcker som tar upp hur man är mot varandra. Det pågår även förebyggande arbete på en av skolorna i form av arbete i trygghetsgrupper. Syftet med dessa grupper är att stärka elevernas självförtroende. Lärarna anser att ett förebyggande arbete finns. De menar att det är viktigt att vara tydlig i sin roll som lärare, arbeta med positiv feedback och prata om hur man är mot varandra.

Lärarna arbetar på olika sätt med att förebygga konflikter. Ett sätt att arbeta med detta är att i grupper prata och leka lekar om hur man är mot varandra. Arbetet med det här är att minska framtida konflikter och ge dem redskap för att hantera konflikter när de uppstår. Det kan ske i den egna klassen eller utanför. Återigen ses en skillnad där en lärare har fokus på att förebygga konflikter genom att använda sig själv som redskap genom att

vara tydlig. Den andra läraren arbetar mer med gruppen som redskap för att förebygga konflikter. Rollen som läraren har vid konflikthantering, menar lärarna, är att ge eleverna redskap för att kunna mötas och bli sams. De ser sig också som en medlande part där det är viktigt att varje elev får säga sitt. De vill att eleverna på sikt ska kunna hantera de konflikter de hamnar i på egen hand.

Hur uppstår konflikter?

De båda lärarna har en liknande definition om vad en konflikt är för dem. De menar att en konflikt är när de inblandade parterna inte är överens utan är av två olika åsikter. Konflikterna handlar oftast om att eleverna inte ser sin delaktighet i konflikterna, utan lägger konflikten utanför sig själva. En av lärarna säger: "Barn har svårare att se sin egna roll, de skyller ifrån sig." Vanligt förekommande är också att eleverna utesluter varandra i leken. Så här uttrycker en av lärarna sig kring detta.

Här på skolan är det nåt som kallas för kompisgungan, och där ska man inte vara för många. Några brukar stå och ta fart och några brukar ligga i. Då är det ofta att de försöker så här: "Du får inte vara med, alla ni andra men inte du". Det är lätt att utesluta någon.

En av lärarna nämner att eleverna anser att det är tillåtet att vara elak tillbaka om det är någon annan som har börjat. De båda lärarna är överens om att det beror på klassammansättningen hur mycket tid som de lägger på att hantera konflikter. En av lärarna menar att hon använder mycket tid till att lösa konflikter i den aktuella klassen och att mycket tid även har gått till att samtala tillsammans med föräldrar och elever. Den andra läraren menar att hon hanterar konflikter endast någon gång per vecka.

Sammanfattningsvis kan man säga att lärarna hanterar konflikter som på ett eller annat sätt handlar om att elever inte kan se sin delaktighet och medverkan i konflikter. Båda lärarna menar att elever rättfärdigar ett felaktigt beteende med att det var den andra eleven som började.

Hur bör konflikter hanteras enligt lärare?

En av lärarna tycker att det är viktigt att hantera konflikterna då de är aktuella, dels för att de inblandade ska komma ihåg vad som har hänt dels för att eleverna inte ska känna obehag. Hon menar att genom att prata om konflikten så får man det ur världen och kan gå vidare. "Att försöka att få det här att försvinna, nu är det ur världen, nu drar vi ett streck över det." Hon anser även att man inte ska ignorera konflikterna för då kan de bli för ofta och för stora. Båda lärarna menar att deras roll i en konflikthantering är att hjälpa eleverna att lösa konflikten. En av dem betonar vikten av att ge eleverna verktyg så att de själva kan komma fram till någon lösning. Hon menar även att hennes roll är

att lyssna på alla inblandade så att de får säga sitt. Den andra läraren vill att eleverna ska mötas och vill få dem att förstå att de måste mötas och det är hennes roll att eleverna gör det. Eleverna måste ansvara för sitt eget handlande, eleverna är ansvariga för det de gör. Den ena vill lösa konflikterna för att kunna återgå till undervisningen, medan den andra gör det för att eleverna ska känna sig tillfreds. Båda lärarna är dock av samma åsikt när det gäller att eleverna ibland kan hantera och lösa sina konflikter själva. De menar att de som lärare i vissa fall påverkar för mycket. Vår tolkning är att lärares mål vid konflikthantering är att ge eleverna verktyg för att på så sätt minska tiden som för dem går till att hantera konflikter.

Konflikthantering utanför klassrummet

Båda lärarna anser dock att det är bäst att hantera konflikter utanför klassrummet. En av lärarna menar att eleverna inte tar skada av konflikthantering i klassrummet, men väljer att göra det utanför för att inte bli störd för att inte läraren ska bli störd av övriga elever. Den andra läraren menar att elever blir störda av att de blir del av konflikter som de inte är inblandade i och hon tycker inte att dessa elever ska behöva lyssna på konflikthanteringen. Läraren yttrar sig:

Jag är inte mycket för att diskutera i klassrummet. Oftast är det samma fyra elever och då vill jag inte att de övriga 18 ska höra. De ska inte behöva höra.

Känsliga ämnen, så som personangrepp, bör samtalas enskilt om, menar den ena läraren. Konflikter som läraren ibland väljer att ignorera kan vara om eleverna tar upp konflikter för att de vill slippa lektionstid, vissa sätter det i system. Hon tycker heller inte att konflikter som uppstått på fritiden är relevanta att hantera i skolan. Hon vill att de ska lösas av föräldrarna, men ibland är det oundvikligt och måste tas upp i skolan.

Studien har visat att lärare är överens om att de vill hantera konflikter utanför klassrummet. Men anledningen till detta skiljer sig åt. En anledning är att de elever i klassen som inte är inblandade inte ska bli störda, det vill säga att läraren ser till gruppens behov. En annan orsak till att lärarna helst hanterar konflikter utanför klassrummet är för att sätta den elevens behov i centrum som befinner sig i konflikt. Det kan då handla om att inte bli störda av klassens åsikter och för att eleverna i konflikten ska få chans att säga sitt.

Konflikthantering i klassrummet

När det är konflikter som berör större delen av klassen eller då samtalet kring en diskussion kan vara bra att höra för alla anser en av lärarna att det är till fördel att hantera det i klassrummet. En av lärarna ger ett exempel på hur man kan göra alla elever delaktiga i samtalet då man spelar upp en sketch som berör konflikten. Läraren menar då att de som var inblandade ofta sitter ganska tysta medan övriga elever kan komma med konstruktiva lösningar för hur de ska vara mot varandra. Läraren använder alltså en slags rollspelsmetod för att eleverna både ska göras medvetna och få verktyg

för att hantera konflikter. Metoden används även för att verka som ett exempel för alla elever i klassen att lära utav.

När det gäller hanterandet av konflikter i klassrummet tycker båda lärarna att det är positivt att alla deltar, men det gör de av olika anledningar. Den ena menar att det är bra eftersom alla elever får säga sitt, medan den andra menar att hon i en sådan situation kan få medhåll av de andra eleverna i klassen. Det vill säga att de stärker det hon säger. Nackdelar med att lyfta en konflikt i klassrummet enligt en av lärarna är att en del elever kan välja parti för någon och konflikthanteringen förlorar sitt syfte då den tenderar att bli en maktkamp. Båda lärarna ser det som en nackdel att ta upp vissa konflikter då det finns risk att elever känner sig kränkta.

En av lärarna säger att de elever som inte är delaktiga i konfliktsamtalet inte tar åt sig eller bryr sig för de vet att de inte har någon del i det hela.

Dom som känner att de är oskyldiga bryr sig inte. Man ser ju att de bryr ju sig inte så mycket om det. De är ganska vana vid att man får ta itu med en del elever. Äh, de fortsätter med sitt.

Hon menar att de andra eleverna kan börja arbeta med uppgifter medan samtalet pågår och att de är ganska vana vid att det händer konflikter som behöver redas ut. Den andra läraren menar att de som inte är delaktiga får sitta och lyssna fast det inte ger dem något och det innebär att undervisningstid försvinner för dessa elever.

Om konflikter tas upp i klassrummet beror det främst på två olika anledningar. Konflikthantering i klassrummet kan fungera som fostrande, vilket innebär att den aktuella situationen blir till exempel för hur alla elever bör bete sig. Ibland behöver lärare medhåll och bekräftelse i det moraliska budskap hon vill få fram, konflikthanteringen i klassrummet kan då fungera som stärkande för läraren.

Sammanfattningsvis är lärarens roll vid konflikthantering att vara lyhörd för elevernas åsikter och bena ut vilken delaktighet varje elev har. Samtidigt är konflikthanteringen ett sätt för eleverna att få inflytande i sin egen situation och lära sig visa respekt för andra. Lärarens roll är även att ge eleverna verktyg att kunna se att deras handlande får konsekvenser och att lära sig hantera konflikter på egen hand. Lärarna tycker att kommunikation är ett viktigt verktyg för att eleverna ska kunna mötas. En lärare ska även kunna avväga när en konflikt är relevant att ta upp samt var och hur den ska tas upp. Att inte vara rädd för att ta tag i och lyfta konflikter är av betydelse i yrket som lärare. Samtidigt vill inte lärarna i studien lägga för mycket tid på konflikthantering då de känner att viktig undervisningstid försvinner. Ett annat syfte som lärarna ser med konflikthantering är att eleverna ska känna sig trygga och inte lägga energi på att fundera på annat undervisning.

Konflikt – en kollision att undvika eller möjlighet?

En av lärarna menar att de flesta elever inte är i konflikt. Hon menar att det är både positivt och negativt med att det förekommer konflikter. En fördel kan vara att det verkar som en fostrande roll i skolan. Den andra läraren menar att det är positivt när konflikter lyfts i klassen som hon inte har tänkt på eller uppmärksammat. Hon kan då bli insatt, konflikten kan få sin förklaring och mycket kan ställas till rätta. En nackdel är att det ofta är samma elever som är inblandade och att det beror på brister i de sociala färdigheterna.

Båda lärarna är överens om att det ofta är samma elever som hamnar i konflikter. Lärarna förklarar det med att det är de elever som har det tuffare hemma och som inte har några regler hemifrån som oftare kommer i konflikter. De elever som är i konflikter har brist på empati, har fokus på det egna jaget, är mer aggressiva och ser inte sin roll i relationer. Lugna och trygga barn hamnar inte lika ofta i konflikter. Den sociala påverkan är av betydelse för hur elever agerar i skolan vad gäller konfliktsituationer. Dels har hemförhållanden betydelse, dels hur man arbetar med att förebygga konflikter i skolan. Lärarna menar att det positiva med konflikthantering är att det verkar som en fostrande roll och det negativa är att det ofta är samma elever som är inblandade.

Lärarna är nöjda om det inte förekommer konflikter som de måste hantera. De anser att det är tidskrävande och tar tid från den planerade undervisningen. När det inte förekommer några konflikter eller om de är få tycker lärarna att det är ett tecken på att gruppen är enad. Konflikter är dock ett inslag i skolans vardag som inte går att undvika. När konflikter ändå uppstår vill lärarna hantera dem för att inblandade ska kunna släppa det som hänt och gå vidare. De vill att alla ska må bra och att eleverna ska mötas. Konflikten ska lösas här och nu och lärarna ser inte dess hantering i något större perspektiv.

När det finns brister i elevernas sociala färdigheter och när det finns brister i deras hemförhållanden märker lärarna en ökad konfliktbenägenhet hos dessa elever. Lärarna menar att de kan se att det finns kopplingar mellan dessa två aspekter. Konflikter uppstår även utanför skolan som sedan tas med till skolan vilket lärarna ser som negativt då det inte är deras uppgift att hantera. Lärarna anser att skolan tar över ansvarsområden som är föräldrarnas, exempelvis att förse sina barn med grundläggande värderingar. Det går även att urskilja att samma elever oftast befinner sig i konflikter.

Ett resultat som framkommit i studien är att lärare ser konflikter som något negativt och förekommer det inte några konflikter ses det som något positivt. Konflikthanteringen tas från planerad undervisning och lärare menar att konflikthantering inte kan grenas ut i annat som leder till något positivt. Lärare hanterar konflikter för att få dem ur världen och de ses som ett nödvändigt ont.

DISKUSSION

I det här kapitlet kommer först en diskussion föras kring det resultat som har framkommit i studien. Diskussionen utgår från våra frågeställningar vilka är kopplade till syftet. *Studiens syfte är att studera konflikthantering i två klasser. I studien riktas särskilt fokus på lärares förebyggande arbete samt deras syn och erfarenheter av hur konflikter hanteras.* I den avslutande delen förs en diskussion kring studiens metod.

Resultatdiskussion

Nedan följer en diskussion utifrån det resultat som framkommit i studien. Diskussionen är indelad i konflikthanteringsens frånvaro i klassrummet, varför det är relevant att lyfta konflikter i klassrummet och trygga barn leker bäst.

Konflikthanteringsens frånvaro i klassrummet

De observationer av lektioner som har genomförts i denna studie visar att det saknas konflikter i klassrummet. Detta kan vara en iakttagelse som inte stämmer överrens med situationen i allmänhet i dessa klassrum. Med det menar vi att klassrumssituationer kan se annorlunda ut än det vi observerade. Det kan också vara en fråga om elevers beteende i en situation som inte liknar den vanliga, det vill säga att det finns en eller två ytterligare vuxna i klassrummet. Dock har vi svårt att tro att enbart vår närvaro skulle vara hinder för konflikter och den känslomässiga påverkan som dessa har. Däremot kan det vara så att konflikter är periodiska, det vill säga vissa veckor eller dagar är mer konfliktintensiva än andra beroende på vad som sker i elevernas omvärld. Vi finner det intressant att observationerna i studien visar att det inte läggs mycket tid på konflikthantering i klassrummen. Dels för att vår tidigare erfarenhet säger att det gör det samt att lärare menar att de får spendera mycket lektionstid på konflikthantering. Det ses som ett problem i skolan att konflikter och konflikthantering reducerar tiden för avsedd undervisning.

De lärare som har deltagit i studien menar att de aktivt arbetar med att hantera konflikter, om inte varje dag så varje vecka. Lärare menar att konflikter är en del av skolans vardag men de skulle helst vilja slippa hantera dem. De menar att det tar tid från den planerade undervisningen och ser således ingen nytta med den. Till skillnad från lärarnas tankar kring konflikthanteringsens roll påvisar litteraturen att det finns många fördelar med att hantera och lyfta konflikter i klassrummet. Crum (1987) menar att vi inte ska ignorera konflikter utan istället försöka förstå dem. Han anser att vi utifrån konflikterna kan växa och utvecklas åt rätt håll. Nilsson (1993) menar att frånvaro av konflikter inte är något positivt, utan ett tecken på bristande engagemang vad gäller intresset av att hantera konflikter. Han menar även att det är många som

försöker att undvika dem, trots att de är av betydelse för en grupp. Vi tror att det delvis kan bero på den svenska mentaliteten att vilja undvika konflikter. Svenskar kan uppfattas som konflikträdda och associerar ofta konflikter till negativa känslor och destruktivt handlande anser Lennéer Axelson (1996), något som också kan bidra till hur olika situationer hanteras i skolan menar även Granath (2008). Det är alltså inte konflikten vi är rädda för utan vad den för med sig. Vi anser att det är av stor vikt att läraren kan och vågar hantera konflikter. Likt Granath menar vi att hur konflikten hanteras får konsekvenser för hur diskussioner utvecklar sig. Lpo94 skriver att skolan ska fostra elever till goda demokratiska medborgare. För att en demokrati ska fungera och utvecklas är det viktigt att dess medborgare vågar framföra sina åsikter och stå för dem. Det är även viktigt att man som lärare tränar eleverna i att våga höras och ta demokratiska beslut. Likt vid konflikthantering är det i en demokrati viktigt att man respekterar människors åsikter och ser dem som en tillgång istället för en konkurrent. Vi tror att konfliktsituationen i klassrummet kan bidra till att träna dessa viktiga färdigheter. Med det resonemanget kan man se frånvaron av konflikthantering i klassrummet som att elever inte får möjligheter att öva konstruktivt och strukturerat. Å andra sidan kan det vara ett tecken på att elever har fått konstruktiva verktyg och att de i högre grad kan både hantera och kanske förebygga konflikter på egen hand och när de faktiskt är aktuella. Det leder tanken till att det skulle vara meningsfullt att observera elever på raster, i uppehållsutrymmen eller i skolans matsal.

Varför det är relevant att lyfta konflikter i klassrummet

De konflikter som är av värde att lyfta anser lärarna är de konflikter som kan verka som ett underlag till diskussion. Vi anser att det är viktigt att eleverna får framföra och ha olika åsikter. Vi tror att eleverna kan få möjlighet att ha det vid konflikthantering i klassrummet. Det är viktigt att vi lyfter fram elevernas olika åsikter, något som även Lpo94 strävar efter. "Läraren skall öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem." (s. 4) Vi menar att det ibland är viktigare att åsikter får komma fram och en diskussion förs än att man hittar en lösning. Vi anser också att alla konflikter inte är relevanta att lyfta i klassrummet. Det kan till exempel handla om konflikter som rör känsliga områden och bagateller. Tanken är inte att själva konfliktsituationen ska analyseras i smådelar, utan att lyfta ämnet för konflikten en nivå högre. Med att lyfta menar vi att kärnan i konflikten bildar diskussionsunderlag. Vi tycker att det är viktigt att lärare har de styrdokument som styr verksamheten aktuella och alltid är medvetna om de mål som styr verksamheten. Med en sådan målmedvetenhet kan läraren ta distans från den konkreta konflikten till att diskutera frågor som relaterar till läroplanens mål och värdegrund. Vi tror att vi som lärare med erfarenhet och tid kan utveckla en sådan lärarkompetens.

Studien har visat att respondenterna mest ser konflikthantering som ett nödvändigt ont och de uttrycker få åsikter om nyttoaspekten som finns kring konflikthantering. Vi kan däremot se flera fördelar med konflikter och dess hantering likt mycket av det som litteraturen påvisar. En fördel vi ser med konflikthantering är att den kan ses som ett medel för att utveckla elevernas språk. Under en konflikthantering får eleverna uttrycka

sina åsikter och träna sig i att samspel med andra. Även kursplanen för svenska betonar att med hjälp av språket kan eleverna ta till sig många begrepp som är relevanta vid inläring. Det är viktigt med dialog och språket utvecklas i ett socialt samspel med andra. I dialogen kan eleverna se samband tränas i att tänka logiskt och ha ett kritiskt synsätt på sina egna och andras åsikter. Av erfarenheter från den verksamhetsförlagda delen av utbildningen anser vi att konflikter tar en stor del av den planerade undervisningen och tycker likt lärarna att onödig tid tas till konflikter. Men olikt lärarna anser vi inte att konflikthantering är ett nödvändigt ont, istället ser vi att den ”onödiga tiden” kan användas till något konstruktivt kring konflikten. Vi anser att det är vi som lärare som bestämmer metoderna för hur ett samtal sker kring en konflikt samt vad som är relevant. Det är läraren som har möjlighet att vinkla och se konflikten ur olika perspektiv samt med en viss känsla från läraren kunna leda in eleverna på ”rätt” spår. Med rätt spår menar vi enligt de styrdokument och värdegrundsfrågor som styr skolan och samhället.

Trygga barn leker bäst

Vår uppfattning är att lärare inte ser det förebyggande arbetet med eleverna som en del i konflikthanteringen. Vi anser att det är intressant att lärare inte är insatta i betydelsen av det förebyggande arbetet med konflikter. Samtidigt på samma skolor i studien finns medvetna fritidspedagoger som ser vikten av detta arbete. Vi syftar till den trygghetsgrupp som finns på en av skolorna där arbetet går ut på att skapa trygga elever. Vi tror att det till viss del kan bero på att lärare i allmänhet känner tidsbrist samt att tid för förebyggande arbete bortprioriteras. Kanske kan även en möjlig orsak vara att lärare inte ser konflikthantering som en pedagogisk uppgift och därför ses det som något som stör den planerade undervisningen. Wahlström (1993) menar att tid för arbete med mellanmänskliga relationer och konflikthantering kanske skulle få en plats på schemat, något som vi också har diskuterat kring. Vi anser att schemalagd tid så som trygghetsgrupper är ett bra alternativ. Vi anser också att man kan få in det förebyggande arbetet i andra ämnen, genom att hela tiden som lärare vara medveten. Som lärare ska man ständigt göra relevanta val av innehåll och metod för att på bästa sätt kunna arbeta förebyggande. Den inblick vi har fått i fritidspedagogernas arbete med trygghetsgruppen menar vi är ett bra sätt att arbeta med förebyggande arbete. Vi menar dock att kommunikationen mellan fritidspedagoger och lärare borde bli bättre för att kunna bättre bidra till elevernas utveckling. Alla pedagoger kring eleverna anser vi ha ett gemensamt ansvar för hur det förebyggande arbetet kring konflikter sker. Vi anser likt Wahlström (1993) att förebyggande arbete får bäst förutsättningar i mindre grupper. Oftast är det fritidspedagoger som har möjlighet att arbeta med en mindre grupp. Vi anser dock att det är lärare och fritidspedagoger som ansvarar för elevers utveckling. Man talar mycket om att kommunikation mellan elever är viktigt, men att man ibland glömmer att kommunikation mellan vuxna är likaså viktig.

Vi anser att fritidspedagogerna arbetar medvetet och som vi kan se det efter vad relevant litteratur säger. Tidigare erfarenheter från den verksamhetsförlagda delen av utbildningen tyder på att vissa lärare är glada över den tid som fritidspedagogerna har

med klassen. Dock är det vanligt att läraren inte har insikt i vad de arbetar med, de har heller inte planerat ihop. Vi kopplar det här till arbetet med trygghetsgrupperna som de har på en av skolorna. Vid de här tillfällena arbetar personalen med trygghet hos eleverna vilket är en form av förebyggande arbete vid konflikthantering. Vi anser att detta arbete är av stor vikt och att det borde ligga i bådass intresse att arbeta kring detta då det gynnar den gemensamma gruppen. Vi tolkar det som att lärare inte ser nyttan med arbetet före och efter en konflikt utan de ser konflikten och dess omedelbara lösning här och nu. Med före konflikten menar vi det förebyggande arbetet med att stärka gruppen och individen samt ge dem trygghet. Efter konflikten handlar om att lyfta ett ämne som bottnar i en konflikt som leder till ett samtal. I det här samtalet ges utrymme för att visa på olika värderingar och träna på talutrymmet. Vi ställer oss frågan om vi som lärare ska arbeta med att stärka elevens identitet för att den ska kunna leva och verka i en social gemenskap eller ska vi arbeta med utgångspunkt i att stärka gruppen så att de enskilda individerna därigenom blir trygga.

Litteratur visar dock att det förebyggande arbetet är av stor vikt. Det är i det förebyggande arbetet som de ofta återkommande konflikterna kan motarbetas. Genom att förebygga konflikter kan man sälla bort de som inte är givande för hela gruppen. De givande konflikterna anser vi är de som kan leda till diskussioner kring värdefrågor.

Det är intressant att lärare har uppmärksammat att det är de elever som har svårare hemförhållanden som oftast hamnar i konflikter. Detta anser vi är åter ett tecken på att man behöver arbeta med tryggheten hos eleverna, kanske än mer med dessa elever. De kanske inte har någon trygghet hemma, utan att det är skolan som är deras trygga plats och som ger dem värderingar om hur vi är mot varandra samt fungerar i samhället. Vi anser att om man som lärare tydligt ser att en del elever oftare hamnar i konflikt och att det beror på bristande trygghet så menar vi att det är än viktigare att dessa elever får extra tid till att arbeta med det egna jaget. Ofta hamnar dessa elever i destruktiva konflikter och dessa konflikter anser vi att man bör arbeta förebyggande med. Lärare menar att mycket konflikthantering sker i skolan som egentligen borde ha hanterats hemma. Man kan se det som att det finns brister i föräldrars uppfostran. De sätter inte alltid gränser hos sina barn om vad som är rätt och fel. Detta kan bero på olika anledningar som exempelvis föräldrar som själva mår dåligt, självupptagna föräldrar eller att föräldrar har andra värderingar. Vi tycker att vi ska finnas som ett stöd till föräldrarna i barnens uppfostran, vilket man även kan läsa i Lpo94. "Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling." (s. 5) En annan aspekt som vi även tagit del av under intervjuerna och ett resonemang som förs är att skolan tar över en större del av uppfostran och att föräldrar frigör sig från det ansvar de har som föräldrar, det blir skolans ansvar att både fostra och uppfostra.

Edman Ståhl (1999) menar att lärarstudenter i utbildningen får för lite kunskap kring konflikter och konflikthantering. Även statens offentliga utredning (SOU 2008:109) tar upp vikten av att lärarstudenter får utbildning i konflikthantering. Detta för att

utredningen ser betydelsen av att konflikter kan hanteras på ett givande sätt. Utifrån vårt resultat anser vi att det är viktigt att lyfta hur man som lärare kan hantera konflikter på olika sätt och är förberedd på att möta konflikter. Vi ställer oss frågan om synen på konflikter har förändrats över tid. Är det så att vi har börjat se möjligheterna med konflikter nu och att det förr endast sågs som en belastning. Resultatet visar att konflikter ses som ett hinder för undervisningen. Samtidigt påvisar litteratur att konfliktens utrymme i skolan är av stor relevans. Är det därför dags att lyfta in dessa kunskaper i lärarutbildning och grundskolan?

Metoddiskussion

Vi anser att ämnet för studien ligger rätt i tiden då det diskuteras mycket kring konflikthantering både i samhället och i skolan. Även på politisk nivå är det relevant då statens offentliga utredning (SOU 2008:109) anser att mer tid borde läggas på konflikthantering i lärarutbildningen. Vi förhåller oss något kritiska till att en del av den litteratur som vi har valt att använda oss av i studien är ifrån 90-talet, då den kan upplevas som orelevant och förlegad. Dock visar flera nypublicerade artiklar i *Pedagogiska Magasinet* att dagens tankar stämmer väl överens med 90-talets.

Vi ställer oss frågande till om vår närvaro i klassrummen vid observationstillfällena påverkade elevernas agerande. Anledningen till det är att lärare hävdar att det förekommer konflikter och tid läggs på hanteringen men att observationerna visade motsatsen. Vi anser inte att sättet att observera på var ofördelaktigt men att resultatet kanske hade sett annorlunda ut om vi hade genomfört observationerna i en klass där vi sedan tidigare var kända för eleverna. Tiden som var avsatt för studien var också begränsad. Med mer tid hade vi möjligen kunnat få ett annat resultat. Vi kan också se en möjlighet i att läraren omedvetet påverkats av vår närvaro och därför agerat på annat sätt. Vi tror att en grupp som är under observation kan agera annorlunda då de upplever att de är under granskning (Stukát, 2005).

Vi ställer oss även frågande till val av metod under observationerna då vi inte fick ut den mängd av underlag för att komma fram till det resultat som vi hade hoppats på. Vi anser att det är viktigt att tänka på vad som kan förbättras och göras annorlunda vid ett annat tillfälle. En idé är att genomföra observationerna med hjälp av videokamera för att om möjligt påverka eleverna mindre. Fördelen med en videokamera är att både bild och ljud fångas upp och sekvenser kan spelas upp flera gånger. Nackdelen är dock att det är svårt att fånga hela situationen i klassrummet och att det då finns risk att gå miste om viktig information.

Valet av metod då vi genomförde intervjuerna var passande och givande eftersom att vi hade möjlighet att vid ett senare tillfälle gå tillbaka och ställa kompletterande frågor. Detta passade oss väl eftersom studien ändrade riktning. Det var även givande för studien att göra återbesök och ställa kompletterande frågor då vi fick möjlighet att ställa

frågor som hade uppstått under studiens gång. Svar på dessa frågor gjorde att vi på bättre sätt kunde besvara studiens syfte. En nackdel med att intervjuer är att vi omedvetet kan ha styrt frågorna och på så sätt påverkat intervjuaren.

Vi har genomfört vår studie med två respondenter, vilket kan ses som ett tunt underlag. Dock är respondenternas svar endast en del i studien, som tillsammans med observationer och iakttagelser bildar resultatet. Hade studiens syfte varit att jämföra olika pedagogers syn på konflikthantering hade fler respondenter varit nödvändigt.

Slutord

Efter att vi tagit del av studiens resultat, litteratur och statens offentliga utredning (SOU 2008:109) tycker vi att det finns många användningsområden för konflikthantering. Konflikthantering ses av lärare ha liten relevans i skolan. Litteraturen säger att den är oerhört viktig i många avseenden samtidigt som den nya utredningen (SOU 2008:109) menar att konflikthantering är så betydelsefullt att den nya lärarutbildningen vid en reformering kommer att innehålla konflikthantering som obligatoriska moment. Vi anser att det är av stor vikt att tid läggs på konflikthantering när konflikten uppstår samt att tid tas till förebyggande arbete.

Fortsatt forskning

För att vidareutveckla studien skulle det vara intressant att få ta del av fler lärares tankar kring konflikthantering. Vi anser också att ett intressant område att forska mer kring och gå på djupet med skulle vara lärares strategier vid konflikthantering. Det vore även givande att studera konflikthantering ur ett elevperspektiv där man ser på hur elever uppfattar den konflikthantering som genomförs under skoltid. Beroende på vilken plats de tar i diskussionen vore det intressant att ta del av elevernas tankar. Det skulle även vara meningsfullt att observera elever på raster, i uppehållsutrymmen eller i skolans matsal. Detta eftersom vi inte funnit några konflikter i klassrummen samt att dessa är tänkbara ställen där konflikter kan uppstå.

REFERENSER

- Crum, T. (1987). *Konflikter som möjlighet*. Malmö: Liber Ekonomi, Almqvist & Wiksell.
- Dahlkwist, M. (2002). *Social kompetens – en utvecklingsguide*. Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala.
- Edling, L. (1997). *Kompissamtal*. Solna: Ekelunds.
- Edman Ståhl, I. (1999). *Det går att göra så här!* Hässelby: Runa.
- Einarsson, C. & Hammar Chiriack, E. (2002). *Gruppobservationer. Teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Granath, G. (2008). [Elektronisk]. Våga vara i det obehagliga. *Pedagogiska magasinet* 4, 28-33. Tillgänglig: <http://www.pedagogiskamagasinet.net/> [2008-12-15].
- Hakvoort, I. (2008). [Elektronisk]. Bara bråk? Bygg en pyramid! *Pedagogiska magasinet* 4, 40-45. Tillgänglig: <http://www.pedagogiskamagasinet.net/>. [2008-12-15].
- Juul, J. & Jensen, H. (2003). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: Runa.
- Kimber, B. [Elektronisk]. *SET, Social och emotionell träning*. Tillgänglig: <http://www.set.st/syfte.htm>. [2008-12-18].
- Kimber, B. (1999). *EQ - livsnödvändig kompetens*. Solna: Ekelunds.
- Kimber, B. (2005). *Lyckas som lärare*. Malmö: Gleerups
- Larsson, S. (1994). Om kvalitetskriterier i kvalitativa studier. I B. Starrin & P-G. Svensson (red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (s.163-189). Lund: Studentlitteratur.
- Lennér Axelson, B & Thylefors, I. (1996). *Om konflikter - Hemma och på jobbet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Nemert, E. (1997). *Öppna för samtal. Arbetsmetoder i klassrummet*. Stockholm: Liber.
- Nilsson, B. (1993). *Individ och grupp. En introduktion till grupppsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

- Pedagogiska magasinet. (2008). [Elektronisk]. Konflikt, passion och kollision. *Pedagogiska magasinet nr 4*. Tillgänglig: <http://www.pedagogiskamagasinet.net/>. [2008-12-15].
- Regeringskansliet. [Elektronisk]. *En hållbar lärarutbildning. SOU 2008:109*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/11/67/37/b4b3b355.pdf>. [2008-12-18]
- Skolverket. (2000). *Grundskolan kursplaner och betygskriterier*. Västerås: Fritzes.
- Starrin, B. (1994). Om distinktionen kvalitativ - kvantitativ i social forskning. I: B. Starrin. & P.G. Svensson. (red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (s.11-39). Lund: Studentlitteratur.
- Starrin, B. & Svensson, P.G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Stensaasen, S. & Sletta, O. (2000). *Grupprocesser .Om inläring och samarbete i grupper*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenska Akademiens Ordbok. [Elektronisk]. *Konflikt*. Tillgänglig: <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>. [2008-12-18].
- Szklarski, A. (2004). Konflikt hantering och värdefrågor. Colnerud, G. (red.) *Skolans moraliska och demokratiska praktik*. (s. 143-160). Linköping: Linköping universitet.
- Thors, (2008). [Elektronisk]. Kan själv! *Pedagogiska magasinet nr 4, s. 34-39*. Tillgänglig: <http://www.pedagogiskamagasinet.net/>. [2008-12-15].
- Trost, J. (2002). *Kvalitativa intervjuer*. (2 uppl). Lund: Studentlitteratur.
- Unicef. [Elektronisk]. *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Tillgänglig: <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-hela-texten>. [2008-12-18].
- Utas Carlsson, K. (2001). *Lära leva samman. Undervisning i konflikthantering. Teori och praktik*. Göteborg: Elanders.
- Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)*. Västerås: Fritzes.
- Vetenskapsrådet. [Elektronisk]. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig: http://www.vr.se/download/18.427cb4d511c4bb6e38680002601/forskningsetiska_principer_fix.pdf. [2008-12-18].
- Wahlström, G. (1993). *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber.

Wahlström, G. (1996). *Hantera konflikter - men hur? Metodbok för pedagoger*. Hässelby: Runa.

BILAGA 1 - Intervjufrågor

Intervjufrågor till läraren

1. Vad är en konflikt för dig?
2. Var hanterar du konflikter?
3. Hur mycket tid anser du att du lägger på konflikthantering?
4. Vad handlar konflikterna oftast om?
5. Hur hanterar du konflikter?
6. Tar du upp konflikter i ditt klassrum? Vad har du för roll?
7. Vilka är delaktiga? Hur tänker du kring de elever som är inaktiva?
8. Varför väljer du att göra så här? Vad tror du att det ger eleverna?
9. Vilka för- och nackdelar ser du med att hantera konflikterna i klassrummet?
10. Är det några konflikter du väljer att inte ta upp? Varför då?

Kompletterade frågor

11. Kan du se några fördelar med att det förekommer konflikter?
12. Arbetar du med att förebygga konflikter? Hur gör du då?
13. De elever som ofta är i konflikter, kan du se någon gemensam nämnare hos dem?

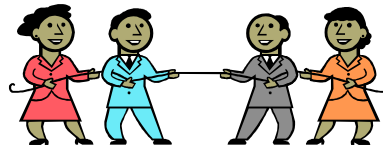
BILAGA 2 - Brev till föräldrar

Hej alla föräldrar!

Vi är två tjejer som läser till lärare vid Högskolan i Skövde. Vi skriver vårt examensarbete som handlar om konflikthantering. Vi kommer att vara med i klassen under en vecka och då kommer vi att observera eleverna i klassrummet och genomföra intervjuer med så väl lärare som elever. Vi vill undersöka hur olika elever påverkas av att man hanterar konflikter i klassrummet. Alla som deltar i vår studie är anonyma.

Vi ber Er snarast fylla i nedanstående talong och skicka med barnen.

Med vänlig hälsning
Anna och Cecilia

_____ får delta vid intervjuer och observationer.

Ja Nej

Förälders underskrift

BILAGA 3 - Observationsschema elever

Nummer: _____ Tid: _____

Inblandade: _____

Typ av konflikt: _____

	Deltar lite	Deltar	Deltar mycket	Gör annat			
Namn							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							

BILAGA 4 - Observationsschema lärare

Nummer: Tid:

Typ av konflikt:

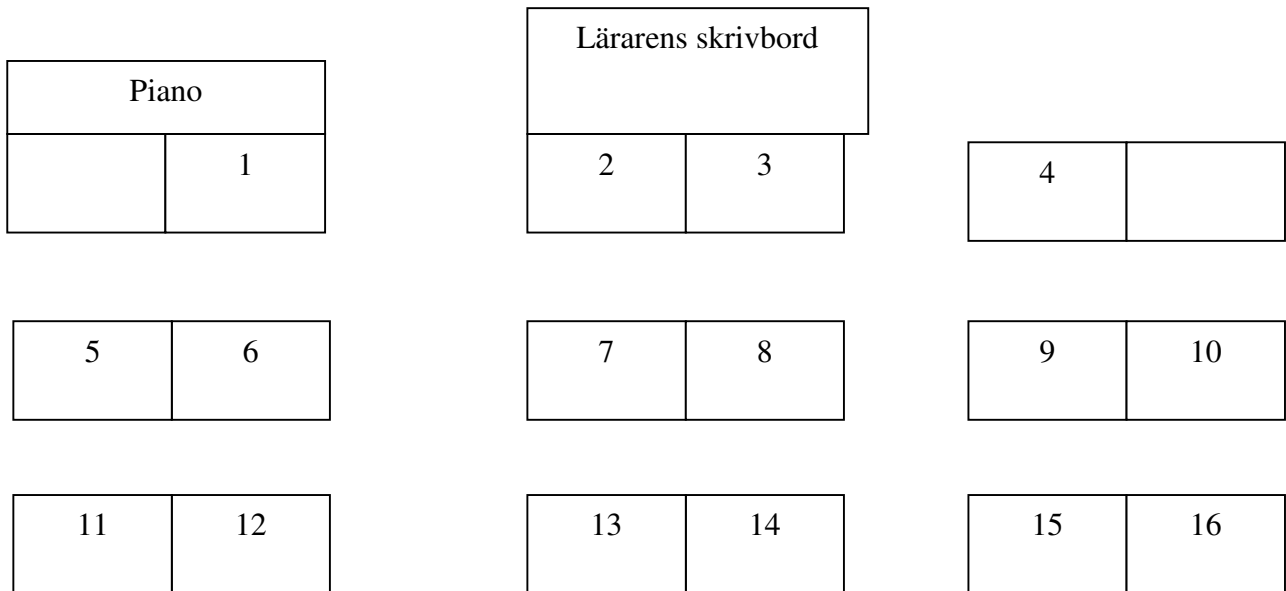
Lärarens förhållningssätt

Styr samtalet	Passiv	Fördelar ordet	Söker lösning		

Stressad	Lugn	Upprörd			

BILAGA 5 - Elevers placering i klassrummen

TAVLA

TAVLA

